

PANORAMA

Focus op Europees regionaal beleid en stadsontwikkeling

HERFST 2020 / nr. 74

LETLAND Bruggen bouwen om de regionale groei te versterken

INTERREG:
BEVORDERING
VAN GROENE
STRATEGIEËN

FINALISTEN
EN WINNAARS
TIJDENS
REGIOSTARS 2020

PANORAMA

INHOUD

EDITORIAL: Elisa Ferreira, Europees commissaris voor cohesie en hervormingen.....	3
COMMUNICATIE GROENER MAKEN: een Interreg-onderzoek beoordeelt vergroeningspraktijken in de EU en stimuleert deze in toekomstige in strategieën	4
INTERREG @ 30: jongeren staan centraal in huidige en toekomstige programmeringsplannen.....	8
INTERREG VOLUNTEER YOUTH: in heel Europa hebben zich tot nu toe meer dan 500 jongeren als vrijwilliger ingezet voor territoriale samenwerking.....	10
DETTIG MANIEREN OM HET JUBILEUM TE VIERN: Estland en Letland doen mee aan de getallenuitdaging	12
GROOT ONDERZOEK NAAR GRENDOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING: geeft inzicht in de stand van zaken voor uiteenlopende thema's.....	13
Eusair: kennis en innovatie samenbrengen voor het aanpakken van gezamenlijke uitdagingen om de Adriatisch-Ionische regio te stimuleren en verder te brengen.....	15
FINANCIËLE INSTRUMENTEN: om de economische groei in de EU na COVID-19 een stimulans te geven heeft de Europese Commissie EU-wetgeving aangepast en de toegang tot financiering verbeterd.....	17
LETLAND: het land is hard op weg naar een kenniseconomie en snellere groei en maakt daarvoor goed gebruik van EU-financiering.....	19
GEGEVENS PUNT: slechte luchtkwaliteit in Europese steden veroorzaakt jaarlijks meer vroegtijdige sterfgevallen dan verkeersongevallen	29
KAARTEN: vervoersmogelijkheden en infrastructuur voor elektrische voertuigen om de uitstoot van broeikasgassen in Europese steden terug te dringen.....	31
REGIOSTARS: de finalisten en winnaars die tijdens de 18 ^e Europese Week van de regio's en steden 2020 in de schijnwerpers stonden, vierden dit in Brussel en virtueel in heel Europa.....	33
IN UW EIGEN WOORDEN: in een studie van het CESER wordt aanbevolen mobiliteit aan training en werkgelegenheid te koppelen in Euroregionale samenwerking.....	39
PROJECTEN: profielen van succesvolle projecten uit Italië en Kroatië, Réunion, Finland, Cyprus en de Griekse eilanden.....	40

4

8

15

17

19

40

EDITORIAL

Cohesie in de praktijk: hoe bouwen we onze samenlevingen en economie weer op?

Beste lezer, welkom bij de eerste digitale editie van *Panorama*. Zoals beloofd maken we onze woorden waar: we hanteren een groenere aanpak om u de beste praktijkverhalen over het cohesiebeleid te brengen. Het is toepasselijk voor deze eerste duurzame editie van het tijdschrift, die de overgang van oud naar nieuw markeert, dat we in Europa opnieuw op een kruispunt staan.

We moeten genezen, herstellen en weer opbouwen om uit het dal van de diepe gezondheids- en economische crisis te klimmen die ons allen zo hard heeft geraakt. Maar we kunnen niet meer terug naar het oude model: dit is het moment voor renovatie en wederopbouw op een betere fundering. We kijken ook vooruit naar de programmeringsperiode 2021-2027 die gericht moet zijn op een groene, digitale en veerkrachtige economie die op gang wordt gebracht door het cohesiebeleid.

De Europese Commissie heeft een uitgebreid kader van instrumenten voorgesteld: CRII en CRII+ als noodmaatregelen voor de crisis, REACT-EU als een flexibel instrument voor herstel en de faciliteit voor herstel ter bevordering van de structurele hervormingen die nodig zijn en onze algemene cohesieprogramma's voor ontwikkeling op de langere termijn.

Hoewel ik verheugd ben over de snelle vooruitgang die we samen met de medewetgevers hebben geboekt om REACT-EU I aan te nemen, moet ik zeggen dat we te maken hebben met aanzienlijke uitvoeringsproblemen.

Samen met de lidstaten en lokale belanghebbenden moeten we ervoor zorgen dat de middelen uit al deze instrumenten terechtkomen in een sterke en relevante pijplijn van projecten die in de praktijk het verschil kunnen maken. Dat betekent dat er snel en op efficiënte wijze programma's moeten worden opgezet. Over enkele jaren moeten we burgers kunnen laten zien dat we hun geld verstandig hebben besteed.

We moeten investeren in projecten die niet alleen snel schokken opvangen maar op de langere termijn hun vruchten afwerpen: het gaat hier om een investeringsbeleid, niet om consumptiebeleid.

Ten tweede moet de mix van instrumenten passen in een goede en coherente Europese en nationale strategie voor de lange termijn. We hebben niet alleen verstandige en langetermijninvesteringen nodig, maar deze moeten ook op strategisch niveau coherent zijn met onze collectieve prioriteiten en tegelijkertijd rekening houden met de verschillende behoeften en uitgangspunten van de lidstaten.

Er bestaat geen universele oplossing voor de problemen en er moet nog veel werk worden verzet, door de Commissie, medewetgevers, lidstaten, beheersautoriteiten, regionale en lokale partners en burgers. We moeten een klimaatneutraal, concurrerend en inclusief Europa opnieuw opbouwen en ik ben ervan overtuigd dat alle voorwaarden aanwezig zijn om daarin te slagen, als we maar samenwerken. ■

Elisa Ferreira

Europees commissaris voor cohesie en hervormingen

Vergroening: Interreg-communicatie maakt een sprong vooruit

Duurzaamheid is inmiddels een veelgebruikt woord in de communicatiesector, maar hoe vaak wordt dit ook echt vertaald in actie? Interreg-programma's beantwoorden de oproep van de EU-instellingen om communicatieacties groener en duurzamer te maken. Als startpunt voor deze aanpak is een onderzoek uitgevoerd om de stand van zaken te beoordelen en meer vergroeningspraktijken te stimuleren in toekomstige strategieën.

Vorig jaar hebben de Europese instellingen de lat voor hun klimaatgerelateerde doelstellingen hoger gelegd: het Europees Parlement riep in Europa de 'klimaatnoodtoestand' uit en de Europese Commissie lanceerde de Europese Green Deal, die ernaar streeft het continent tegen 2050 koolstofneutraal te maken.

Om in te spelen op deze zorgen, heeft een groep van Europese samenwerkingsprogramma's een enquête uitgestuurd en communicatiepraktijken van Interreg-programma's verzameld. Daarmee wilden ze inzicht geven in de algemene stand van zaken.

Ook wilden ze de milieuvriendelijke praktijken van hun eigen projecten en hun eigen communicatieactiviteiten delen om te laten zien in welke mate hierbij sprake is van vergroening.

Het onderzoek ging in mei 2020 van start en daarin zijn groene praktijken van 15 Interreg-programma's verzameld.

Uit de antwoorden blijkt dat papierloze communicatie en de toepassing van de beginselen van een circulaire economie (hergebruik van materialen of het gebruik van gerecyclede materialen) al veel voorkomen (zie de onderstaande tabel) in programma's als het programma voor grensoverschrijdende samenwerking voor Polen en Rusland, het Interreg-programma voor de Donau en Interreg SUDOE. Sommige programma's of projectpartners produceren geen giveaways meer en vele gebruiken geen plastic in hun activiteiten.

Er zijn echter ook gebieden waar nog verbetering nodig is, en sommige mogelijkheden worden nog vrijwel niet benut. Onder meer op het gebied van milieuvriendelijk aankoopbeleid, afvalvermindering van vooral plastic en het opzetten van online evenementen moeten nog stappen worden gezet. Terwijl de uitstoot van broeikasgassen in programma's nog nauwelijks wordt beoordeeld en gecompenseerd.

SAMENVATTING VAN DE ONDERZOEKSRESULTATEN

**GEMEENSCHAPPELIJKE
DUURZAME
COMMUNICATIEPRAKTIJKEN**
(aantal respondenten) N=15

- 100%** Circulaire economie
Papierloze communicatie
- >50%** Afvalvrij
Minder fysieke
evenementen
- <50%** Milieuvriendelijk
aankoopbeleid
Plasticvrij
Energie-efficiëntie
van locaties
- <1%** Gebruik van
hernieuwbare energie
Koolstofbeoordeling
Compensatie van koolstof

WAT KAN BETER
(aantal respondenten) N=15

- 20%** Minder fysieke
evenementen
Circulaire economie
- 13%** Koolstofbeoordeling
Compensatie van koolstof
Energie-efficiëntie van
locaties
- 7%** Plasticvrij
Interne communicatieac-
ties om mensen erbij
te betrekken (toege-
voegde dimensie, via
'Overig')

**ZELFBEOORDELING VAN DE
STERKE PUNTEN VAN
HET PROGRAMMA / DE
PROJECTEN**
(aantal respondenten) N=15

- 100%** Papierloze communicatie
- 28%** Circulaire economie
Afvalvrij
Plasticvrij
- 1%** Milieuvriendelijk
aankoopbeleid
Energie-efficiëntie
van locaties
- 0%** Koolstofbeoordeling
Compensatie van
koolstof Gebruik van
hernieuwbare energie

In de bovenstaande samenvatting gaan we dieper in op de huidige praktijken:

Beheerspraktijken in programma's en projecten

In plaats van duurzame communicatie alleen tot het programma te beperken, is het belangrijker een systematische beheersbenadering te hanteren die zowel het programma als de in het kader daarvan gefinancierde projecten omvat. In het Interreg Alpengebiedprogramma zijn uitgebreide richtsnoeren voor vergroening ontwikkeld voor de door het programma

medegefinancierde projecten. Intern ondertekenden de teamleden van het gezamenlijke secretariaat een verklaring waarin ze zich er vrijwillig toe verplichten de koolstofvoetafdruk van hun professionele activiteiten te verminderen. Daarnaast werd de wens voor een groener programma door de partnerlanden tot uitdrukking gebracht in de missie van het programma.

Interreg V-A Italië-Slovenië is een interessant voorbeeld van de gezamenlijke inspanningen van vijf projecten. In 2019 werden in het programma aanvullende fondsen toegekend aan projecten die gedeeltelijk worden gefinancierd in het kader van de prioritaire as 2: 'samenwerking voor de invoering van koolstofarme strategieën en actieplannen'. In deze projecten wordt nog steeds de 'kapitalisatie en communicatie'-methode gehanteerd. Daarbij worden verschillende communicatieactiviteiten gepland alsof het om één project gaat.

**Online evenementen zorgen voor
meer efficiëntie**

Online evenementen zijn een van de meest efficiënte manieren om de koolstofvoetafdruk te verminderen, vooral in normale omstandigheden, als in programma's en projecten jaarlijks duizenden evenementen op locatie worden georganiseerd.

De afgelopen jaren is in het Interreg Europa-programma bijna honderd uur content geproduceerd voor online evenementen die gericht zijn op regionale beleidsmakers. Er zijn verschillende technologieën, vormen en formats getest en gebruikt om deze online evenementen voor de deelnemers interessant en nuttig te maken. ➤

Het programmateam begon met het opzetten van online evenementen. De leden kregen training en hun inspanningen wierpen in een mum van tijd vruchten af. Een resultaat was bijvoorbeeld meer deelnemers bij virtuele evenementen dan bij fysieke evenementen.

Compensatie van koolstof is mogelijk

Het lijkt complex: de koolstofvoetafdruk compenseren. Maar twee projecten hebben aangetoond dat het mogelijk is.

Het BalkanROAD-project, gefinancierd door het Interreg-programma voor de Balkan en het Middellandse Zeegebied, heeft een koolstofneutrale conferentie georganiseerd: 'OpenEARTH 2020 – Conferentie over de aanpassing aan en beperking van klimaatverandering'. Alle deelnemers verstrekten informatie over hun reis en verblijf, zodat de totale koolstofvoetafdruk van de conferentie kon worden bepaald. De berekeningen werden uitgevoerd overeenkomstig de richtsnoeren van de Intergouvernementele Werkgroep inzake klimaatverandering (IPCC) en gepresenteerd in een poster.

Om de 17,2 ton kooldioxide die door de conferentie werd geproduceerd te compenseren, zijn eikenbomen gepland. Het aantal bomen werd bepaald op basis van de hoeveelheid CO₂ die eikenbomen tijdens hun levensduur opnemen.

Een ander voorbeeld is de gemeenschap van duurzaam toerisme bestaande uit 22 projecten, gefinancierd door het mediterrane Interreg-programma. Zij hebben een conventie

gehouden waarbij de beginselen van de circulaire economie volledig werden toegepast en een deel van de door het evenement geproduceerde 78 ton CO₂ werd gecompenseerd. Deelnemers konden daarbij via hun stem ook mee bepalen naar welk project de compensatiebijdragen zouden gaan.

Milieuvriendelijk aankoopbeleid: betrokken leveranciers

Een van de belangrijkste gebieden waar systematische groene praktijken moeten worden ingevoerd, is milieuvriendelijk aankoopbeleid. Tijdens een conferentie met 400 deelnemers ging het Interreg-programma voor het Oostzeegebied verder dan het aanschaffen van standaard groene cateringpakketten.

Aangezien het daarbij meestal gaat om 'levensmiddelen die als organisch zijn geëtiketteerd' maar er geen rekening wordt gehouden met aspecten als lokale productie en seizoensproducten, veranderde het programma zijn aanbestedingspraktijk: het splitste de catering in kleinere partijen (overdag en 's avonds). Hierdoor konden kleinere bedrijven met lokale leveranciers concurreren. Bovendien werden alle cateraars die aan de aanbesteding deelnamen geïnterviewd, om hun persoonlijke benadering van duurzame catering te kunnen beoordelen.

Een ander voorbeeld waarbij leveranciers bij praktijken betrokken worden, heeft betrekking op het Interreg-programma voor de zuidelijke Oostzee: leveranciers van USB-pennen werd gevraagd de plasticfolie uit hun verpakking weg te laten.

Voedselverspilling bij catering voorkomen

Volgens de website van Europa wordt in Europa jaarlijks 20% van het voor menselijke consumptie geproduceerde voedsel (ofwel 88 miljoen ton) verspild. Het bewustzijn rond het thema voedselverspilling is nog steeds erg laag. Daarom heeft het STREFOWA-project, gefinancierd in het kader van het Interreg-programma Midden-Europa, besloten zich sterk te maken voor de vermindering van voedselverspilling in regio's in Midden-Europa.

Het project communiceert zijn missie door zelf het goede voorbeeld te geven. STREFOWA heeft niet alleen afvalvrije catering op al zijn evenementen, maar heeft ook vijf hackathons tegen voedselverspilling georganiseerd in Oostenrijk, Italië, Polen en Tsjechië. Daarbij was het doel de bewustwording te vergroten, onder meer in lokale gemeenschappen, om online oplossingen te vinden die de vermindering van voedselverspilling in Midden-Europa bevorderen.

Keuze voor circulair tijdens Europese Samenwerkingsdagen

Het Interreg-programma voor Estland-Letland volgt de richtsnoeren voor groene evenementen die zijn ontwikkeld in het project 'Groene publieke evenementen' uit het programma. De evenementen in het kader van de Europese Samenwerkingsdag 2017, 2018 en 2019 waren alle gelegenheden waar er meer bekendheid kon worden gegeven aan deze richtsnoeren en de richtsnoeren in de praktijk konden worden gebracht. Daarbij was er bijvoorbeeld aandacht voor benaderingen als afvalscheiding en het gebruik van lokale producten en kraanwater, maar ook voor het maken van giveaways van gerecyclede en/of duurzame materialen.

Tijdens de viering van de Europese Samenwerkingsdag van 2019 in Pskov, Salaspils en St. Petersburg, die werd georganiseerd door het programma voor grensoverschrijdende samenwerking tussen Letland en Rusland, zijn vergroeningspraktijken gericht op communicatie geïmplementeerd. Milieugerelateerde evenementen werden ondersteund met herbruikbare geschenken, souvenirs, naamkaartjes, linten, pennen en andere kantoorartikelen.

Al deze praktijken laten zien dat de programma's en projecten bereid zijn om verder te gaan. Ook staan er verschillende initiatieven op de planning voor de ontwikkeling van een degelijke leidraad. Daarmee moeten in de programma's en projecten beter geïnformeerde beslissingen kunnen worden genomen. ■

Viering van 30 jaar Interreg staat in het teken van jongeren

Nu Interreg zijn 30^e verjaardag viert en zich voorbereidt op de volgende programmeringsperiode, wordt gezocht naar cruciale input van de volgende generatie over hoe zij betrokken kan worden bij de verbetering van territoriale samenwerking in heel Europa.

Interreg vormt de kern van het Europese project en bevordert al 30 jaar samenwerking tussen regio's door belemmeringen weg te nemen en gezamenlijke acties te stimuleren om burgers dichter bij elkaar te brengen.

In de viering van 30 jaar Interreg staan drie verschillende maar met elkaar samenhangende thema's centraal: 'We hebben allemaal burens', 'jongeren' en een 'groen en klimaatneutraal Europa'.

In 2018 maakten jongeren tussen 15 en 29 jaar 17% van de EU-bevolking uit. Alle jongeren, ongeacht hun geslacht, economische situatie, sociale afkomst of leeftijd, worden geconfronteerd met dezelfde uitdagingen, zoals een zwakke arbeidsmarkt en gebrek aan onderwijs- en opleidingsmogelijkheden.

Ook zijn jongeren niet immuun voor andere crises als de opwarming van de aarde, onveiligheid en het wijdverbreide gebrek

aan vertrouwen in overheidsinstellingen. Maar hun verlangen naar een betere toekomst wordt over het hele continent gedeeld. De EU als geheel biedt jongeren enorm veel mogelijkheden. Dit geldt vooral voor het groeiende aantal jongeren dat voor werk of vrijetijdsbesteding de grens over gaat.

Positieve beweging

Interreg helpt mensen om tussen lidstaten te pendelen, om werk te vinden in de Europese grensregio's en daarbuiten en om toegang te krijgen tot de dichtstbijzijnde openbare diensten bij hun huis. Zorgen voor mobiliteit van jongeren is cruciaal om de positie van Europa als kenniseconomie te versterken.

Het programma stimuleert netwerken en activiteiten om jonge ondernemers te helpen hun vaardigheden te ontwikkelen, waardoor hun onbenutte potentieel wordt ontsloten. Dit creëert ook een stimulerende omgeving om hun innovatieve ideeën om te zetten in realiteit. Interreg leidt jongeren binnen en buiten de Unie op om hen bewust te maken van de opwarming van de aarde en hun gewoonten aan te passen aan een duurzame manier van leven. Het programma scheidt vertrouwen over de grenzen heen, door gemeenschappelijke openbare diensten op te zetten die gemakkelijk toegankelijk zijn voor jongeren. In het [IEER](#)-project en [Eur. Friends](#)-project van respectievelijk het Interreg Europa-programma en het Maas-Rijn-programma komt een aantal van deze aspecten naar voren.

“ *Interreg zorgt ervoor dat burgers en jongeren bij de opbouw van ons continent betrokken worden.* ”

De juiste balans vinden

2020 is voor Interreg een cruciaal jaar. Terwijl we vieren wat we in de afgelopen 30 jaar hebben bereikt, staan we ook op een belangrijk kruispunt nu we voorbereidingen treffen voor een nieuwe programmeringsperiode. Interreg staat open voor nieuwe en innovatieve ideeën van jongeren uit de hele Unie. Met het oog hierop heeft de Europese Commissie gerichte enquêtes uitgevoerd en online groepsdiscussies gehouden met jongeren die verbonden zijn met de wereld van Europese territoriale samenwerking (d.w.z. de EU en haar buurlanden).

De resultaten van deze uitwisselingen vormen de basis van een ‘Manifest van jongeren voor een betere territoriale samenwerking in Europa’, dat op 15 oktober tijdens het jaarlijkse Interreg-evenement in Brussel werd gepresenteerd aan Elisa Ferreira, Eurocommissaris voor cohesie en hervormingen, en het Duitse voorzitterschap van de Raad van de EU.

In reactie hierop zei Commissaris Ferreira: “Interreg zorgt ervoor dat burgers en jongeren bij de opbouw van ons continent betrokken worden. Het samenwerkingsbeleid heeft niet alleen de stem van het maatschappelijk middenveld nodig om de toekomst vorm te geven; Interreg zal ook projecten blijven ondersteunen die ervoor zorgen dat de volgende generatie kan leven in een continent met volop mogelijkheden, door het bevorderen van werkgelegenheid, uitwisselingen tussen universiteiten en gelijke toegang tot hoogwaardige diensten langs de grenzen.”

Dit manifest, dat beschikbaar is op de [website van DG REGIO](#), vertolkt de ideeën die jongeren hebben over Interreg en vooral over hoe het programma beter op hun verwachtingen kan worden afgestemd. Het is vooral gericht op beleidsmakers op Europees, nationaal, regionaal en lokaal niveau, maar ook op Interreg-beheersautoriteiten en begunstigden van Interreg-projecten, organisaties die geïnteresseerd zijn in EU-cohesie-, en vooral Interreg-, beleidsvorming, jongeren, de betrokkenheid van burgers en democratische participatie. ■

MEER INFO

<https://europa.eu/!yB96wx>

«Interreg Volunteer Youth»

IVY verwelkomt 500 jonge vrijwilligers bij territoriale samenwerking

Sinds de introductie van het initiatief in maart 2017 hebben meer dan 500 vrijwilligers deelgenomen aan Interreg Volunteer Youth (IVY). Honderden jongeren in heel Europa ondersteunen Interreg-programma's en -projecten, waarmee ze de zichtbaarheid van territoriale samenwerking in de EU en haar buurlanden vergroten.

Tegelijkertijd heeft IVY heel veel jongeren de mogelijkheid gegeven om meer te leren over de doelstellingen en uitdagingen van het Europese project en deze beter te begrijpen. Het initiatief wordt gepromoot door het directoraat-generaal Regionaal Beleid en Stadsontwikkeling van de Europese Commissie en beheerd door de Werkgemeenschap van Europese grensgebieden (WGEG) binnen het kader van het Europees Solidariteitskorps.

Samen met IVY ondersteunen, bevorderen en rapporteren vrijwilligers over de concrete resultaten van de Interreg-programma's en -projecten waarop zij worden ingezet.

Myrto Vergou, die vrijwilligerswerk doet voor het project 'Verbetering van milieubeheer via door jongeren geleide mkb-bedrijven', in het kader van het Interreg-programma voor Griekenland-Bulgarije, vertelt: "Ik heb veel geleerd

over de interregionale relaties van Griekenland en Bulgarije, onze gemeenschappelijke belangen en hoe we elkaar kunnen helpen. Ik heb nu een duidelijk beeld van onze sterke en zwakke punten en ik hoop dat ik met mijn werk andere mensen iets kan bijbrengen [...]"

Tot nu toe hebben 41 Interreg-programma's en 165 Interreg-projecten vrijwilligers verwelkomd, waarmee wordt onderstreept hoe groot de impact van IVY is. IVY zal zich in 2021 blijven inzetten om jongeren de mogelijkheid te bieden deel te nemen aan de Europese territoriale samenwerking en hen in staat te stellen solidariteits- en samenwerkingsprojecten uit te voeren.

Myrto Vergou heeft een duidelijk visie op hoe interregionale relaties optimaal kunnen worden benut.

IVY in actie

Sinds 2019 kunnen Interreg-vrijwilligers ook evenementen organiseren namens DG REGIO om het bewustzijn over het cohesiebeleid te vergroten – de zogenoemde Citizens' Engagement Activities (CEA), activiteiten om de betrokkenheid van burgers te vergroten. Tot nu toe hebben vrijwilligers 23 van dit soort evenementen georganiseerd, waarbij ze activiteiten voor burgers hebben opgezet en de lokale gemeenschap hebben betrokken om mensen te informeren over de vele voordelen van het Europees regionaal beleid.

In 2019 werden onder meer de volgende CEA's georganiseerd: afval verzamelen in de Pyreneeën, sportwedstrijden in het Letse Naujoji Akmenė, kanoën op de rivier de Venta in Letland en Litouwen, een cacao-workshop in Guadeloupe, wandelen in het Duitse beukenbos Grumsin en een workshop voor jongeren in Slovenië. Natuurliefhebbers, sportliefhebbers, kinderen en chocoladeliefhebbers: tijdens hun favoriete activiteit konden ze allemaal meer leren over het cohesiebeleid.

Grensoverschrijdende solidariteit

De COVID-19-pandemie heeft impact gehad op het IVY-initiatief, nadat grenzen dichtgingen en er in sommige landen een volledige lockdown kwam. In een reactie op de situatie zorgden DG REGIO en de WGEF dat vrijwilligers die al waren ingezet op afstand konden werken. Ook lieten ze geen nieuwe vrijwilligers meer starten, toen de meeste landen strenge maatregelen invoerden om de verspreiding van de infectie tegen te gaan.

Tijdens deze periode zorgden organisaties en vrijwilligers echter voor een goede afstemming en bleven samenwerken. En zodra het weer veilig was om binnen Europa te reizen, gingen mobiliteitsperiodes van start.

Om de rol van jongeren in territoriale samenwerking te vieren, heeft de Europese Commissie bij veel speciale evenementen voor de 30^e verjaardag van Interreg IVY-vrijwilligers betrokken. Daarbij profiteert ze van hun ervaring om meer te leren over de wensen en verwachtingen van jonge Europeanen met betrekking tot de toekomst van territoriale samenwerking.

Met het oog hierop heeft DG REGIO een enquête uitgevoerd om de ideeën van jongeren te verzamelen over hoe Interreg in de toekomst verbeterd kan worden. De resultaten zijn opgenomen in een manifest, dat tijdens de jaarlijkse Interreg-vergadering werd gepresenteerd aan Eurocommissaris Elisa Ferreira.

Met deze buitengewone inspanning, die dankzij IVY mogelijk is gemaakt door de jarenlange en vruchtbare betrokkenheid van jongeren bij Interreg, geeft de Europese Commissie een belangrijke boodschap af voor de volgende generatie: solidariteit vormt de kern van de EU en deze waarde moet worden gekoesterd en gedeeld om samen aan de toekomst te bouwen. ■

MEER INFO

<https://www.interregyouth.com/>

Viering van 30 jaar Interreg langs de grens tussen Estland en Letland

In 2008 werd het eerste samenwerkingsproject tussen de twee landen ondersteund door het Interreg-programma voor Estland-Letland. Sinds die tijd hebben 119 succesvolle samenwerkingsprojecten bijgedragen aan het creëren van goede partnerschappen en grensoverschrijdende samenwerking tussen de buurlanden.

De samenwerking richt zich op bedrijfsontwikkeling en productontwikkeling door mkb-bedrijven die actief zijn in de IT-, voedsel-, hout-, farma- en ruimtevaartsector en in andere sectoren. Verbetering van de arbeidsmobiliteit, milieubewustzijn, op erfgoed gebaseerd toerisme en kleine jachthavens heeft tientallen landelijke en gemeentelijke instellingen, bedrijven en ngo's samengebracht.

Bij de viering van 30 jaar Interreg in Estland en Letland in 2020 hebben we aandacht besteed aan burens, groene onderwerpen en de deelname van jongeren – allemaal geïntegreerd in verschillende gezamenlijke activiteiten waarbij het getal 30 terugkomt als een uitdaging!

Hebt u ooit geprobeerd **30 vragen** te beantwoorden over Interreg en Estland en Letland? Wist u dat op keep.eu de meest uitgebreide informatie over alle Interreg-projecten te vinden is? In september 2020 konden alleen de meest ervaren projectmanagers en mensen die nauw met het programma verbonden waren de juiste antwoorden geven in de online quiz 'Viering van Interreg 30'.

30 km voor Interreg 30. Hebt u ooit iets gevierd terwijl u 30 km wandelde? Eveneens in september vierden 50 Esten en Letten, met onder hen veel jongeren, de samenwerking en natuur met een wandeling langs de oostkant van de stad Cēsis in het nationale park Gauja in Letland, over een route die speciaal was uitgezet voor Interreg 30.

30 bomen voor Interreg 30. Hebt u ooit de verjaardag van Interreg en de Europese Samenwerkingsdag gevierd aan de grens tussen Estland en Letland? De uitvoerders van het programma voor Estland-Letland hebben dit op 19 september gedaan, toen ze het nieuw gebouwde gezamenlijke centrum van de Europese zustersteden Valga-Valka groener maakten door 30 bomen te planten. ■

Onderzoek geeft actueel beeld van grensoverschrijdende samenwerking binnen de EU

Uit een groot onderzoek naar grensoverschrijdende samenwerking dat is gepubliceerd door de Europese Commissie blijkt dat er meer interactie en meer vertrouwen is in grensgemeenschappen.

De Oresund-brug tussen Denemarken en Zweden.

De resultaten van een groot onderzoek naar grensoverschrijdende samenwerking, dat tussen februari en april 2020 namens de Europese Commissie is uitgevoerd door Gallup International, werden op 15 oktober onthuld door Eurocommissaris Ferreira.

Het onderzoek is gericht op de samenwerking tussen aangrenzende NUTS III-grensregio's in ten minste twee verschillende EU-lidstaten en/of een aantal landen buiten de EU. Het is uitgevoerd in de grensregio's die vallen onder de Interreg-programma's voor grensoverschrijdende samenwerking van de 27 EU-lidstaten, Andorra, Liechtenstein, het Verenigd Koninkrijk, Noorwegen en Zwitserland.

Het onderzoek is een follow-up van de eerste editie, die in 2015 werd uitgevoerd. Het onderzoek gaat in op dezelfde reeks onderwerpen, namelijk: het bewustzijn van grensoverschrijdende samenwerkingsprogramma's, grensoverschrijdende mobiliteit, de houding tegenover burgers uit buurlanden (grensoverschrijdende ervaring) en belemmeringen voor grensoverschrijdende samenwerking in grensregio's.

Bewustzijn van grensoverschrijdende samenwerkingsprogramma's

Bewustzijn van door het Europees regionaal beleid gefinancierde grensoverschrijdende activiteiten is sinds 2015 met 7 procentpunt (pp) afgenomen. Slechts 24% van de respondenten die in de grensregio's wonen die onder de Interreg-programma's voor grensoverschrijdende samenwerking vallen, heeft gehoord over door de EU gefinancierde grensoverschrijdende activiteiten in hun gebied.

Binnen de 54 Interreg-programma's varieert de mate van bekendheid van 51% (Slovenië-Hongarije) tot slechts 11% (Litouwen-Polen). Dit is zonder twijfel een teleurstellend resultaat, maar het geeft de Europese Commissie ook een stimulans om haar communicatie-inspanningen op te voeren, in samenwerking met nationale en regionale autoriteiten die betrokken zijn bij grensoverschrijdende samenwerking.

Grensoverschrijdende mobiliteit

Grensoverschrijdende mobiliteit is sinds 2015 verbeterd en bereikt nu 56% (+3 pp) van de burgers die in grensregio's van de EU wonen. Van de respondenten die in grensregio's van de EU wonen, is 79% ten minste één keer naar het buurland gereisd. Dit is een stijging van +3 pp ten opzichte van de vorige editie. Er zijn zes verschillende redenen voor grensoverschrijdend reizen beoordeeld. Daarvan wordt algemeen reizen voor vrijetijdsbesteding inclusief toeristische bezoeken (58%, +14 pp) door respondenten als belangrijkste reden genoemd, gevolgd door reizen om goederen of diensten in te kopen (34%, +8 pp).

Eén op de vijf (22%) is naar een buurland gereisd om vrienden te bezoeken, terwijl 16% voor werk of zakelijke doeleinden heeft gereisd en 15% om familie te bezoeken. Het is het minst waarschijnlijk dat respondenten naar een partnerland zijn gereisd om gebruik te maken van openbare diensten (10%). De hoogste mobiliteitspercentages werden gemeten in de programma's voor Ierland-Verenigd Koninkrijk [PEACE] (81%, +4 pp) en Oostenrijk-Duitsland/Beieren (76%, +2 pp). Het aandeel van respondenten dat naar landen in het buitenland is geweest die vallen onder een Interreg-programma voor grensoverschrijdende samenwerking in hun regio is, ongeacht de

reden, toegenomen sinds 2015. Meer specifiek is reizen voor vrijetijdsbesteding, inclusief toerisme, sinds de vorige editie het meest gestegen (+14 pp), gevolgd door reizen om goederen of diensten in te kopen (+8 pp).

De houding tegenover burgers uit buurlanden is over het algemeen positiever

De positieve houding tegenover burgers uit buurlanden die in 2015 werd gemeten is in 2020 bevestigd. Een grote meerderheid van de mensen die in grensregio's van de EU wonen, zou zich er comfortabel bij voelen als ze een burger uit een ander land dat onder een Interreg-programma voor grensoverschrijdende samenwerking valt als buurman (91%), collega (89%), familielid (88%) of manager (82%) zouden hebben. Al deze aandelen zijn sinds 2015 licht gestegen (met +1 of +2 pp), maar waren al hoog. Bovendien is twee derde van de respondenten (66%) het ermee eens dat de meeste mensen te vertrouwen zijn; 19% is het hier zeer mee eens en 47% is het hier enigszins mee eens. Dit betekent een lichte stijging (+5 pp) in het totale vertrouwen in andere mensen sinds de vorige editie.

Op programmaniveau bezien vertonen de resultaten grote verschillen: in de programma's waar de Scandinavische landen onder vallen, zijn de percentages voor sociaal vertrouwen het hoogst: Zweden-Noorwegen (89%), Zweden-Denemarken-Noorwegen (87%), Zweden-Finland-Noorwegen (86%) and CB032 Zweden-Finland-Noorwegen (84%). Daarentegen is in de volgende programma's bij minder dan de helft van de respondenten sprake van vertrouwen: Griekenland-Cyprus, Slowakije-Hongarije en Slowakije-Tsjechië (allemaal 44%), Griekenland-Bulgarije (45%) en Slovenië-Hongarije (48%).

Belemmeringen voor grensoverschrijdende samenwerking

In lijn met de vorige editie zien respondenten wonen in een grensregio eerder als een kans (38%) dan een belemmering (3%). Van de zes potentiële belemmeringen in het onderzoek worden taalverschillen (52%) en juridische en administratieve verschillen (44%) nog steeds het vaakst genoemd als belemmeringen voor grensoverschrijdende samenwerking. Maar deze percentages zijn sinds de vorige editie met respectievelijk -5 pp en -2 pp gedaald. Ten derde is 41% van de respondenten van mening dat sociale en economische verschillen een probleem vormen voor samenwerking tussen hun land en zijn partnerland(en). Dit is een daling van -5 pp sinds de vorige editie. De vierde reden, die door ongeveer één derde van de respondenten (32%) wordt genoemd, zijn culturele verschillen (stabiel sinds 2015).

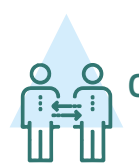
BELEMMERINGEN VOOR GRENDOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING

Taalverschillen: **52%**

Juridische en administratieve verschillen: **44%**

Sociale en economische verschillen: **41%**

Culturele verschillen: **32%**

Toegankelijkheid: **30%**

Tot slot is minder dan drie van de tien respondenten (30%) van mening dat toegankelijkheid (bijvoorbeeld geografische barrières of vervoersinfrastructuur) een probleem vormen voor samenwerking tussen hun land en zijn partnerland(en). Dit is stabiel gebleven sinds de vorige editie. ■

MEER INFO

<https://europa.eu/!cW77bW>

De Adriatisch-Ionische regio Een goed voorbeeld voor Europa en de rest van de wereld

Het jaarlijks roterende voorzitterschap van de EU-strategie voor de Adriatisch-Ionische regio (Eusair) biedt de negen deelnemende landen om de beurt de mogelijkheid om de prioriteiten te sturen en de verdere koers uit te zetten. Op 1 juni 2020 nam Slovenië het voorzitterschap over van Servië. Het land streeft ernaar de Eusair-vlaggenschipprojecten met succes te verankeren en de regio te vergroenen, zodat dit een duurzame, concurrerende en sociaal inclusieve economische macroregio wordt.

Van 1 juni 2020 tot 31 mei 2021 is Slovenië voorzitter van de EU-strategie voor de Adriatisch-Ionische regio (Eusair). Ik ben zeer verheugd dat onze collega's er de afgelopen jaren, samen met partners van diverse instellingen uit de regio, in zijn geslaagd een voorbeeldpartnership tot stand te brengen dat de opbouw van vertrouwen in dit fascinerende deel van Europa bevordert.

Het is van essentieel belang dat we dit vertrouwen nu behouden. Iedereen heeft tijdens de COVID-19-pandemie te leiden gehad, maar we hebben ook een belangrijke les geleerd: we komen hier alleen uit als we samenwerken.

We zijn succesvol begonnen: de raad van bestuur heeft de Eusair-vlaggenschipprojecten voor de periode 2021-2027 goedgekeurd. Het is cruciaal dat alle belanghebbenden samen afspraken maken over de macroregionale prioriteiten die worden verankerd in de daaruit voortvloeiende programmeringsdocumenten die door de Europese structuur- en investeringsfondsen en het strategisch kader van het IPA III worden ondersteund.

Dit doel, dat al in 2018 in de verklaring van Catania was vastgelegd, werd uiteindelijk bereikt tijdens de 12^e vergadering van de raad van bestuur van de Eusair op 10 juni 2020. Na twee jaar van intensief overleg binnen de bestuursstructuur van de Eusair en, vooral, in vier thematische stuurgroepen, werd de definitieve lijst van macroregionale prioriteiten goedgekeurd.

Onze collega's in alle Eusair-landen en Europees commissaris voor cohesie en hervormingen, Elisa Ferreira en Olivér Várhelyi, Europees commissaris voor nabuurschap en uitbreiding zijn al op de hoogte gebracht van de uitgebreide lijst van projecten. Bij gezamenlijk vastgestelde macroregionale prioritaire acties moeten we alles in het werk stellen om te zorgen voor politieke, economische, juridische en financiële convergentie, ondanks de huidige crisis.

Focus op de Green Deal

Het belangrijkste concept dat de basis vormt voor het Sloveense voorzitterschap voor de periode 2020-2021 is 'de vergroening van Eusair'. Hieronder volgt een samenvatting van de vier belangrijkste argumenten van Slovenië voor deze strategische beslissing.

De Green Deal is een van de prioriteiten van het volgende meerjarig financieel kader van de EU.

Binnen Eusair is Slovenië, samen met Bosnië en Herzegovina, verantwoordelijk voor de pijler kwaliteit van het milieu.

Als land dat sinds 2004 lid is van de EU is Slovenië altijd een groot voorstander geweest van uitbreiding van de EU in Zuid-oost-Europa. We zijn ervan overtuigd dat milieunormen in dit proces net zo belangrijk zijn als economische en democratische normen.

En tot slot: de herstelfase van de COVID-19-pandemie op ons continent en in de rest van de wereld kan alleen maar groen zijn. We geloven in een geweldige regio met prachtige kustlijnen en achterland. In deze tijd zijn solidariteit en efficiënte multilaterale en regionale samenwerking nog belangrijker en onze Adriatisch-Ionische regio kan een goed voorbeeld zijn voor Europa en de rest van de wereld.

De afgelopen maanden hebben we, op basis van de consensus van de betrokken landen, de onderwerpen van specifieke projectvoorstellen kunnen vaststellen. Ook hebben we de basis kunnen leggen voor het aanpakken van de belangrijkste uitdagingen voor de toekomst van de regio op het gebied van blauwe groei, connectiviteit en toerisme.

We zijn vastberaden om de kennis en innovatie in deze regio samen te brengen. Dit is wat ons stimuleert en leidt. De Adriatisch-Ionische regio kan alleen veerkracht tonen als de mensen die er wonen zich sterk en verbonden voelen. ■

Anže Logar

Minister van Buitenlandse Zaken van de Republiek Slovenië

De zoutpannen in het Sloveense natuurpark Sečovlje Salina Nature Park vieren een eeuwenoude traditie.

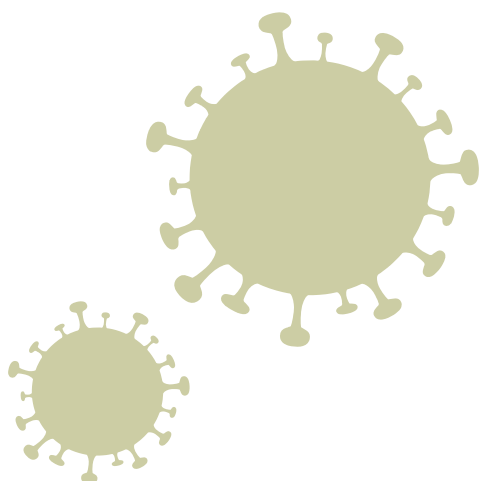
Financiering van mkb-bedrijven in de groene en digitale transitie, na COVID-19

Dit is een lastige en woelige tijd, waarin we kampen met een ongekende gezondheids-, sociale en economische crisis. Kleine en middelgrote ondernemingen zijn hard geraakt. Samen met de lidstaten heeft de Europese Commissie flexibel ingespeeld op deze opkomende behoeften door EU-wetgeving aan te passen en de toegang tot financiering voor Europese bedrijven te verbeteren om hen te helpen overleven.

Om herstel en een sterke en inclusieve economie te realiseren, moeten we de economische groei snel weer op gang brengen. Ook is duidelijk dat onze samenleving sterker, veerkrachtiger en inclusiever moet worden. De uitdaging is om financiële en praktische steun op maat te ontwikkelen voor economische groei op basis van een dubbel doel: een groene en digitale transitie die de convergentie in alle EU-landen moet herstellen.

Het doel is om te investeren in bedrijven en deze te helpen om te groeien en gedeelde waarde te creëren. De EU-fondsen zijn bedoeld om bedrijven te stimuleren zich toe te spitsen op innovatieve oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen die samenvallen met welvaart en bedrijfsdoelstellingen.

Een aantal ondernemingen heeft de grens tussen doel en winst afgetast: doen wat juist is en tegelijkertijd een business case ontwikkelen om dit te realiseren. Zowel overheids- als particuliere bedrijven kunnen een sociaal doel dienen en daarnaast streven naar maximale winst. Bedrijfsbeslissingen hebben impact op werknemers, klanten, leveranciers, de gemeenschap en het milieu. Ondernemingen moeten in de groene en digitale transitie een actieve rol spelen.

“ Een combinatie van financiële instrumenten en subsidies zorgt ervoor dat de voordelen van beide instrumenten worden benut. Dit kan een zeer effectief financieringsmechanisme voor de groene en digitale transitie worden.”

Katerina Fortun, beleidsanalist, DG REGIO

Ambitie en innovatie

In de huidige crisis hebben ondernemers nog meer behoefte aan zekerheid en financiële en praktische steun. De huidige situatie biedt ons ook de kans om opnieuw te kijken naar de manier waarop bedrijven werken. Het doel van EU-financiering is om ondernemers te motiveren en ondersteunen om ambitieuzere veranderingen door te voeren en innovatieve bedrijfsmodellen te implementeren die de winst maximaliseren en gedeelde waarde creëren. Maar wat is het beste instrument of dit te realiseren: leningen of subsidies?

Aan de ene kant bieden financiële instrumenten zoals leningen, garanties en eigen vermogen een mogelijkheid voor publieke en particuliere samenwerking. Daarmee maken ze de weg vrij om te zorgen dat particulier kapitaal wordt ingezet voor investeren met impact. De vraag naar financiering is groot en staatsschulden hebben een recordhoogte bereikt door de aanpak van de COVID-19-crisis. Publiek geld is mogelijk niet voldoende. EU-fondsen kunnen aanzetten tot particuliere investeringen door het risico met investeerders te delen, met als doel de toegang tot financiering voor ondernemers te verbeteren.

Aan de andere kant zijn mkb-bedrijven extra hard geraakt. EU-subsidies kunnen in deze onzekere tijd mogelijk de benodigde steun bieden om nieuwe bedrijfsmodellen te ontwikkelen en te implementeren.

Door deze 'handen' ineen te slaan, kunnen nieuwe kansen ontstaan. Een combinatie van financiële instrumenten en subsidies zorgt ervoor dat de voordelen van beide instrumenten worden benut. Dit kan een zeer effectief financieringsmechanisme voor de groene en digitale transitie worden.

Economische groei realiseren

Ondernemers hebben deze praktische steun mogelijk ook nodig als ze hun bedrijfsmodellen aanpassen zodat ze met maatschappelijk beleid maximaal rendement kunnen realiseren. Advies, ondersteuning en capaciteitsopbouw zijn cruciale onderdelen van succesvolle financiële instrumenten en verhogen de efficiëntie en effectiviteit van de financiering.

In combinatie met subsidies kunnen deze financiële instrumenten financiële en praktische steun op maat bieden voor herstel en groei, op basis van het dubbele doel van een groene en digitale transitie. Doelgerichte ondernemingen zullen een essentiële bijdrage leveren aan een economie die werkt voor mensen en zorgt voor werkgelegenheid, groei en investeringen.

Door opnieuw te kijken naar de manier waarop bedrijven werken, kunnen we helpen de grote problemen van onze tijd op te lossen. We beschikken over de capaciteit, de technologie en de middelen om een sterke en veerkrachtige samenleving op te bouwen en zo economische groei te realiseren. ■

Letland op weg naar een kenniseconomie en inclusieve groei

Letland, dat in het Oostzeegebied van Noord-Europa ligt, is een land dat trots is op zijn rijke culturele erfgoed en mooie natuur. Sinds de toetreding van Letland tot de Europese Unie in 2004 is financiering in het kader van het cohesiebeleid in hoge mate bepalend geweest voor de economische en sociale ontwikkeling van het land.

Letland, een van de drie Baltische staten, werd op 18 november 1918 onafhankelijk. Het land grenst in het noorden aan Estland, in het oosten aan Rusland, in het zuidoosten aan Wit-Rusland en in het zuiden aan Litouwen. Ten westen van het land ligt de Oostzee en ten noorden de Golf van Riga.

Er wonen bijna 2 miljoen mensen in Letland; de officiële taal is Lets. Dit is een van de oudste Europese talen.

Regionale verschillen en grote uitdagingen

Letland heeft de afgelopen tien jaar, ondanks de zware financiële crisis van 2007-2009 en de gevolgen daarvan, een stabiele groei doorgemaakt. In 2019 was het bbp per hoofd van de bevolking in koopkrachtpariteiten in Letland 69% van het EU-gemiddelde, tegenover 60% in 2008.

Hoewel Letland van de landen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling een van de grootste verschillen in regionale ontwikkeling kent, is in naburige regio's buiten Riga de afgelopen tien jaar de snelste groei waargenomen.

In 2016 was het bbp per hoofd van de bevolking in de planingsregio Riga 17 213 euro (135% van het gemiddelde bbp per hoofd van de bevolking in het land); in Kurzeme was dit 74%, in Vidzeme 66%, in Zemgale 63% en in Latgale 51%. Vergelijkbare regionale verschillen zijn er ook in bedrijvigheid, werkgelegenheid en inkomensniveaus, en in de toegang tot gezondheidszorg, sociale diensten en kwaliteitsonderwijs.

In het afgelopen decennium is de bevolking van het land jaarlijks gemiddeld met 1% blijven dalen, met vooral een daling in de bevolking in de werkende leeftijd. Dit wordt zowel veroorzaakt door emigratie naar andere EU-landen als door een laag geboortecijfer. Deze trend heeft veel druk gelegd op het groeipotentieel, de arbeidsmarkt en het vermogen van het land om openbare infrastructuur en diensten te financieren en onderhouden.

De inkomensongelijkheid in Letland is een van de hoogste in de EU. Het risico op armoede treft vooral gepensioneerden, mensen met een handicap, eenoudergezinnen, grote gezinnen en langdurig werklozen.

Impact van de COVID-19-crisis

De recente pandemie is een uitdaging gebleken voor de Letse samenleving en voor de capaciteit van EU-fondsen. De economische crisis die wordt veroorzaakt door de beperkingen die tijdens de coronapandemie zijn ingesteld, zal grote impact hebben op de Letse economie en samenleving. Wat dit precies betekent, is op dit moment moeilijk te voorspellen, aangezien nog steeds onduidelijk is hoe de pandemie zich verder ont-

wikkelt en wat de verdere potentiële effecten op de wereldwijde, Europese en Letse economie zijn. De crisis zal leiden tot een herstructurering van de internationale markten en binnenlandse economische structuren, wat ook kansen kan bieden voor de ontwikkeling van de Letse economie.

Ondanks de uitdagingen als gevolg van COVID-19 zijn investeringen uit EU-fondsen in de Letse economie in 2020 gelijk gebleven. Dit betekent dat het bbp van Letland, overeenkomstig de geactualiseerde macro-economische prognoses, dit jaar met 7% zal dalen ten opzichte van 2019, terwijl de bijdrage uit investeringen van EU-fondsen 1,2 procentpunt blijft (zonder deze investeringen zou het bbp van het land met 8,2% dalen).

In juli dit jaar heeft de Europese Commissie (door Letland ingediende) wijzigingen van het operationele programma goedgekeurd, die moeten zorgen voor een herverdeling van EU-fondsen om de gevolgen van COVID-19 te beperken. Met de wijzigingen werd een bedrag van 386 miljoen euro aan EU-fondsen vrijgemaakt voor economische herstelmaatregelen – projecten die snel kunnen worden uitgevoerd.

De fondsen zijn voornamelijk aangewend om de capaciteit van het gezondheidssysteem te versterken, door middel van dringende investeringen op het gebied van infectologie en psychiatrie. De fondsen zijn ook bedoeld om bedrijven te ondersteunen door middel van vlottende activa voor export- en industriebedrijven, waarmee productieprocessen worden gemoderniseerd en de economie wordt versterkt. Daarnaast zijn er investeringen gedaan om de sociaaleconomische gevolgen te beperken, waarbij is geïnvesteerd in werkgelegenheidsmaatregelen, maar ook in verschillende infrastructuurprojecten. ■

Letland ligt in Noord-Europa en strekt zich uit over meer dan 64 559 km². Het land heeft meer dan 12 000 rivieren en 2 256 meren. Daarmee staat Letland in Europa wat betreft zoetwatervoorraden op de 4^e plaats. Het grootste deel van het landschap bestaat uit vruchtbare laagvlakten, waarvan 29% bestemd is voor landbouw en kleine landbouwbedrijven; 56% van de totale oppervlakte is bedekt met bossen. In 2019 telde Letland 1 919 968 inwoners, maar het aantal inwoners neemt jaarlijks met ongeveer 1% af, waarbij met name de bevolking in de werkende leeftijd daalt.

Economie

De sterke groei van het bbp werd in 2018 doorgezet; investeringen en de particuliere consumptie brachten het groeipercentage boven de 4%. De inflatie bleef met 2,6% hetzelfde als in 2017. Het bbp van het land zal in 2020 naar verwachting met 7% dalen, waarna er in 2021 een vrij snel herstel komt (economische voorjaarsprognose van de Europese Commissie).

Letland is een van de landen die het meest profiteren van de EU-fondsen, met investeringen in onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie, concurrentievermogen van het bedrijfsleven, duurzaam vervoer, werkgelegenheid en mobiliteit. Ook ontvangt het land steun om zijn belastingdienst en gezondheidszorg te verbeteren en zijn kapitaalmarkt te ontwikkelen.

Hoewel het land opschuift richting de gemiddelde levensstandaard in de EU, blijven de economische verschillen tussen de hoofdstad en de regio's groot. Riga en omgeving is verantwoordelijk voor meer dan de helft van het bbp van Letland; de regio's zijn armer en laten een lagere groei zien.

Lage gezondheidszorguitgaven van de overheid en ongezonde levensstijlkeuzes zijn de belangrijkste oorzaken van de slechte gezondheid van de bevolking. Door aanvullende overheidsfinanciering is de gezondheidszorg in sommige regio's verbeterd. Het land is dicht bij zijn streefdoel voor hernieuwbare energie voor 2020, maar de energie-efficiëntie zal moeten worden verbeterd.

Arbeidsmarkt

Het werkloosheidscijfer daalde in 2018 naar 7,4%. De sterke economie zorgde ervoor dat er meer mensen aan het werk gingen, waardoor de daling van de bevolking in de werkende leeftijd deels werd gecompenseerd. Als gevolg van de COVID-19-crisis steeg het werkloosheidscijfer in het midden van de zomer van 2020 naar 9%, maar liet in augustus-september een lichte verbetering zien.

Over het geheel genomen zijn de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt positief, maar de arbeidsvoorwaarden verschillen per

regio en kwalificatiegraad; in regio's het verst buiten Riga is de werkloosheid aanzienlijk hoger. Tekorten zijn er vooral in sectoren die gerelateerd zijn aan wetenschap, technologie, engineering en wiskunde, waaronder ICT en de gezondheidszorg.

Onderwijs, onderzoek en innovatie

Letland investeert een relatief groot deel van zijn bbp in onderwijs (5,5% in 2017, tegenover gemiddeld 4,7% in de EU). Echter, niet iedereen heeft gelijke toegang tot kwaliteitsonderwijs: leerlingen op grotere middelbare scholen krijgen onderwijs van hogere kwaliteit dan leerlingen op kleine plattelandsscholen.

Het land investeert heel weinig in O&O: in 2017 was dit 0,51% van het bbp (EU-gemiddelde: 2,1%), een van de laagste percentages in de EU. De regering streeft er echter naar dit percentage tegen 2020 te verhogen naar 1,5% van het bbp.

Letland is een gematigde innovator; de ICT-infrastructuur van het land heeft sterke punten. Maar het land presteert onder het EU-gemiddelde op het gebied van digitale vaardigheden: 52% van de bevolking beschikt niet over digitale basisvaardigheden.

Handel

De export heeft in 2018 goed gepresteerd en is ongeveer 3,6% gegroeid. Machines en mechanische werktuigen, elektrische apparatuur en houtproducten zijn de belangrijkste exportproducten. De meeste Letse producenten zijn actief in laagtechnologische sectoren waar de innovatieperspectieven gering zijn. De productiviteit groeide in 2017 4,7%, waarmee Letland tot de top in de EU behoorde.

Digitale eengemaakte markt

Hoewel Letland in de EU een koploper is in de aanleg van glasvezel- en 4G-netwerken, blijft het een uitdaging om de digitale kloof tussen stad en platteland te overbruggen wat betreft de dekking van vast breedband.

Van digitale diensten wordt op grote schaal gebruikgemaakt en deze worden geleidelijk beter, maar er is een gebrek aan gekwalificeerde IT-professionals.

Steeds meer Letten maken gebruik van internetdiensten, zoals internetbankieren en e-overheid en de sterk verbeterde digitale openbare dienst. De digitale vaardigheden van burgers zullen echter moeten worden verbeterd, als Letland wil profiteren van een inclusieve arbeidsmarkt en de productiviteit van bedrijven en de integratie van digitale technologieën wil verbeteren. ■

Verstandige investeringen voor snellere groei

Jānis Reirs, minister van Financiën van de Republiek Letland, vertelt over de ervaringen van Letland met de implementatie van EU-fondsen en schetst wat de doelen van het land zijn voor de volgende programmeringsperiode.

Hoe succesvol is Letland tot nu toe geweest bij de implementatie van EU-fondsen?

Letland heeft in de periode 2004-2018 11,77 miljard euro uit het EU-budget ontvangen, terwijl het land in dezelfde periode 3,098 miljard euro heeft bijgedragen. Sinds zijn toetreding tot de EU is het verschil tussen het bbp van Letland en het EU-gemiddelde sterk gedaald. De gemiddelde bijdrage van EU-fondsen aan de groei van het bbp is 1-1,5% per jaar. Daarmee is Letland een van de succesvolste landen in de EU.

In de huidige programmeringsperiode is er 4,4 miljard euro aan EU-fondsen beschikbaar. Deze fondsen zijn essentieel om de Letse economie te laten groeien en hebben een onschatbare bijdrage geleverd aan de groei van het bbp en de werkgelegenheid. Tijdens deze periode wordt vooral gekeken naar verstandige en gerechtvaardigde investeringen om ervoor te zorgen dat deze efficiënt, duurzaam en kosteneffectief zijn.

Wat belangrijk is: uit gegevens van een onderzoek onder de algemene bevolking in 2019 blijkt dat 73% van de respondenten vindt dat EU-fondsen in Letland over het algemeen succesvol zijn geïnvesteerd. Dit percentage is hoger dan bij alle eerdere opiniepeilingen sinds de toetreding van Letland tot de EU.

Ondanks de sterke groei in het verleden is Letland echter nog steeds een van de minder welvarende EU-lidstaten met een bbp per hoofd van de bevolking van slechts 67% van het EU-gemiddelde. Bovendien kampen Latgale en andere regio's ver van de hoofdstad met sterke ontvolking en is het bbp per hoofd van de bevolking in deze regio's aanzienlijk lager.

Hoe gaat het met Letland in de COVID-19-pandemie?

Tijdens de pandemie hebben we te maken gekregen met nieuwe uitdagingen en een sterk veranderde omgeving. Deze nieuwe realiteit biedt echter ook nieuwe kansen om onze economie te

herstructureren en ons aan de reële situatie aan te passen.

Letland heeft de verspreiding van COVID-19 tot nu toe met succes ingedamd, waardoor we minder beperkingen hebben voor economische activiteit. In tegenstelling tot de vorige crisis heeft Letland nu toegang tot EU-fondsen en kan het land investeren om de economie weer op gang te brengen en de aanpassing van de samenleving aan de nieuwe situatie te vergemakkelijken.

Het is belangrijk om te benadrukken dat, ondanks COVID-19, het uitvoeringstempo van EU-fondsen in 2020 gelijk is gebleven. Dit heeft een positieve invloed op de economische stabiliteit van het land.

“ We moeten nadenken over het ruimere gebruik van financiële instrumenten, om ervoor te zorgen dat we investeren in gezonde projecten die kostenbesparingen opleveren en inkomsten genereren. ”

Van de OESO-landen kent

Letland de twee na grootste verschillen in regionale ontwikkeling.

Hoe gaat u deze in de volgende programmeringsperiode verminderen?

Voor een duurzame en evenwichtige ontwikkeling van regio's hebben we geïntegreerde investeringen nodig die, met op de specifieke locatie en lokale situatie afgestemde oplossingen, zorgen voor de ontwikkeling van diensten en goede infrastructuur, en de kwaliteit van leven en het ondernemingsklimaat verbeteren.

Cultuur trekt zowel lokale inwoners als toeristen aan en is daarmee essentieel voor de bevordering van lokale ontwikkeling en het creëren van banen, exportmogelijkheden en inkomsten. Door de diversiteit van het cultureel en historisch erfgoed in de Letse regio's en de beschikbare infrastructuur kunnen we verschillende oplossingen en zakelijke kansen bieden.

Om problemen in de regionale ontwikkeling aan te pakken, zullen we EU-steun gericht inzetten voor de implementatie van geïntegreerde ontwikkelingsstrategieën. Ons belangrijkste doel is om de nodige ondersteuningsinfrastructuur voor gemeenten te ontwikkelen om zakelijke en culturele diensten te kunnen leveren, waardoor cultureel erfgoed wordt behouden en beschermd.

Ook moet er steun komen voor de verbetering van openbare diensten, waarbij rekening wordt gehouden met wijzigingen in het aantal inwoners en slimme oplossingen worden geïntroduceerd om gemeenten efficiënt te laten werken. Daarnaast zullen we de capaciteit van degenen die betrokken zijn bij de ontwikkeling van regionale gebieden versterken en de administratieve processen en publieke ruimten verbeteren.

Wat zijn de belangrijkste uitdagingen voor Letland als het gaat om een koolstofarme economie, schone energie en duurzaam vervoer?

In 2017 was vervoer verantwoordelijk voor 41 % van de totale uitstoot van broeikasgassen in Letland. Volgens de langetermijndoelstelling, het bereiken van klimaatneutraliteit tegen 2050, moet de uitstoot van broeikasgassen die buiten het ETS vallen tegen 2030 met 6% worden verminderd ten opzichte van 2005. Er moeten duurzame en innovatieve vervoersoplossingen worden ontwikkeld, waardoor er meer betaalbare, toegankelijke en klimaatvriendelijke mobiliteitsalternatieven beschikbaar komen.

Eén doelstelling van de Europese Green Deal is om een krachtige stimulans te geven aan multimodaal vervoer om de efficiëntie van het systeem te verbeteren. Om vooral in stedelijke gebieden verkeersopstoppingen en vervuiling

terug te dringen, moeten multimodale aansluitingspunten en een infrastructuur voor fietsers worden ontwikkeld.

Ook is het in Letland belangrijk dat het openbaar vervoer, met daarin een centrale rol voor het spoor, wordt ontwikkeld, om te zorgen dat het spoorwagennet geleidelijk wordt geëlektrificeerd en reeds geëlektrificeerde onderdelen worden gemoderniseerd.

Wat hoopt Letland te bereiken in de programmeringsperiode 2021-2027?

Tijdens de volgende programmeringsperiode zal Letland zich richten op hervormingen en investeringen die de productiviteit van de economie en het concurrentievermogen van bedrijven vergroten. Tegelijkertijd zet Letland koers richting een kenniseconomie. Hierdoor kunnen Letse bedrijven profiteren van de groene en digitale transitie door nieuwe producten en diensten te ontwikkelen. Het is ons doel ervoor te zorgen dat in alle regio's en voor alle Letten groei wordt gerealiseerd.

Gezien de demografische en arbeidsmarktontwikkelingen is een verdere inhaalslag ten opzichte van de ontwikkelde landen alleen mogelijk als de productiviteit aanzienlijk wordt verbeterd. Daarom moeten alle investeringen ter ondersteuning van het bedrijfsleven worden bekeken door het prisma van de

productiviteit, en dit geldt ook voor investeringen in alle andere sectoren van de economie. We moeten nadenken over het ruimere gebruik van financiële instrumenten, om ervoor te zorgen dat we investeren in gezonde projecten die kostenbesparingen opleveren en inkomsten genereren.

Het motto van het nationale ontwikkelingsplan van Letland voor de periode 2021-2027 is 'Verandering van publiek gedrag – een weg naar ontwikkeling'. Dit betekent dat er nog veel belemmeringen voor ontwikkeling moeten worden weggenomen op onze weg naar algemeen welzijn. Deze belemmeringen zijn het gevolg van onze houding, ons gedrag en onze manier van denken. Hierin moet iets veranderen als het gaat om ons milieu, werk en onderwijs en onze interactie met anderen.

In overeenstemming met het nationale ontwikkelingsplan heeft Letland voor de volgende programmeringsperiode vijf hoofddoelstellingen geformuleerd, die volledig aansluiten op de algemene doelstellingen van het cohesiebeleid:

Een slimmer Europa: een innovatieve en slimme economische transformatie – verbetering van de onderzoekscapaciteit en de ontwikkeling van vaardigheden die bedrijven en de digitalisering moeten ondersteunen;

Een groener Europa: klimaatneutraliteit, aanpassing aan klimaatverandering en bescherming van het milieu;

Een meer verbonden Europa: de ontwikkeling van veilig, duurzaam en toegankelijk vervoer en verbetering van de digitale connectiviteit;

Een socialer Europa: gelijke kansen en toegang tot onderwijs, gezondheidszorg en de arbeidsmarkt, eerlijke arbeidsvoorwaarden, sociale bescherming en inclusie;

Een Europa dat dichter bij de burger staat: duurzame en geïntegreerde regionale ontwikkeling.

Hoe kunt u ervoor zorgen dat regio's en steden in Letland nauw kunnen samenwerken voor hun verschillende ontwikkelingsstrategieën en prioriteiten?

Benadrukt moet worden dat om alle bovengenoemde doelstellingen te bereiken en de beste oplossingen te vinden, de betrokkenheid van de samenleving nodig is. Onze sociale en samenwerkingspartners hebben een actieve rol gespeeld bij de ontwikkeling van het plan. Brede publieke participatie bij het plannen van investeringen creëert vertrouwen en zorgt ervoor dat onze partners ook een actieve bijdrage zullen leveren tijdens de uitvoering van het project. Onze prioriteit is nauwe samenwerking tussen alle Letse regio's en steden tot stand brengen, met een geïntegreerde aanpak op basis van verschillende territoriale strategieën.

Een van de sleutels tot verhoging van de productiviteit is slimme innovatie door nauwe samenwerking tussen onderzoekers en de industrie. Dankzij financiering in het kader van het cohesiebeleid zijn in Letland efficiënte instrumenten ter bevordering van innovatie en de productiviteit ontwikkeld. Ook is het belangrijk dat er gedragsverandering komt als het gaat om wetenschap en

innovatie, zodat onderzoekers en de industrie nauw kunnen samenwerken om synergie te creëren.

Doorslaggevend voor verdere economische groei en verbetering van de levensstandaard is ons vermogen om in een snel veranderende omgeving nieuw, op kennis gebaseerd concurrentievoordeel op te bouwen. Dit kan worden gerealiseerd door verhoging van de productiviteit via investeringen in menselijk kapitaal, onderzoek en innovatie, maar ook door de invoering van nieuwe digitale technologieën.

Een beslissende factor voor het opbouwen van nieuw concurrentievoordeel is dat bedrijven hun bedrijfsmodel veranderen en zich niet langer richten op winstgevendheid op de korte termijn, maar op productiviteit op de lange termijn, wat weer leidt tot duurzame winstgevendheid.

EU-fondsen hebben al gezorgd voor een passend ecosysteem en platforms waar wetenschappers en de industrie samenwerken, waardoor Letse ondernemers in staat zijn unieke producten te ontwikkelen die veel toegevoegde waarde kunnen leveren. ■

Ministry of Finance of the Republic of Latvia

DOOR DE EU GEFINANCIERDE PROJECTEN HELPEN LETLAND OP WEG NAAR EEN KENNISECONOMIE

HET HOUSE OF SCIENCE VAN DE UNIVERSITEIT VAN LETLAND

Totale investering: 12 231 500 euro
Medefinanciering EFRO: 10 396 840 euro

De Universiteit van Letland heeft met succes de bouw van het House of Science afgerond, dat zich bevindt in het academische centrum van de universiteit in de wijk Tornakalna in Riga. Daarmee is het meest geavanceerde centrum voor studie en onderzoek in het land ontstaan. Hier kan de universiteit al haar studie- en onderzoeksactiviteiten op het gebied van fysische, medische en biowetenschappen op één plaats concentreren, waardoor synergie tussen studie en onderzoek wordt bevorderd en een efficiënt gebruik van middelen wordt gewaarborgd.

In het slimme, energie-efficiënte gebouw bevinden zich 78 laboratoria voor onderzoek en opleiding van studenten, die beschikken over geavanceerde apparatuur. De moderne werkomgeving helpt jong wetenschappelijk talent aan te trekken voor banen bij lokale wetenschappelijke instellingen en buitenlandse onderzoekers en experts voor onderzoekswerk. Het gebouw biedt ruimte aan maximaal 2 000 studenten en heeft 450 werkplekken voor wetenschappelijk en academisch personeel.

Het eerste gebouw voor studie en onderzoek van het academisch centrum – het House of Nature – werd in 2015 geopend. De universiteit werkt nu aan de verdere ontwikkeling van het centrum en heeft plannen om het derde en grootste gebouw tegen 2022 te bouwen en in te richten. In totaal komen er vier gebouwen voor studie en onderzoek: het House of Nature (natuur- en biowetenschappen), het House of Science (fysische en medische wetenschappen), het House of Letters (sociale en menswetenschappen) en het House of Technology.

Het eerste gebouw voor studie en onderzoek van het academisch centrum – het House of Nature – werd in 2015 geopend. De universiteit werkt nu aan de verdere ontwikkeling van het centrum en heeft plannen om het derde en grootste gebouw tegen 2022 te bouwen en in te richten. In totaal komen er vier gebouwen voor studie en onderzoek: het House of Nature (natuur- en biowetenschappen), het House of Science (fysische en medische wetenschappen), het House of Letters (sociale en menswetenschappen) en het House of Technology.

Dit project is een van de beste voorbeelden van succesvolle toepassing van structuurfondsen op het gebied van onderwijs en wetenschap in Letland.

<https://www.akademiskaiscentrs.lu.lv/en/>

LAFIVENTS: KI VERBETERT ENERGIEPRESTATIES IN GEBOUWEN

Totale investering: 254 400 euro
Medefinanciering EFRO: 174 800 euro

Lafivents, een toonaangevend bedrijf op de Letse markt dat is gespecialiseerd in microklimaat in gebouwen, ontwikkelt een gebouwbeheer- en automatiseringssysteem met de naam iPassé.

In het kader van een project dat wordt medegefinancierd door de Europese structuurfondsen heeft het bedrijf een industrieel onderzoek uitgevoerd om algoritmes voor gebouwbeheer- en automatiseringssystemen te ontwikkelen in de MATLAB/Simulink-omgeving. Het bedrijf creëerde ook experimentele ontwerpen, waardoor de juiste technologische componenten vanuit een laboratorium kunnen worden overgebracht naar een kunstmatig gecreëerde omgeving, die nauwer aansluit bij reële omstandigheden.

Tijdens het project ontwikkelde Lafivents een product dat klanten een breed scala aan diensten biedt: bijvoorbeeld een vergelijkende analyse van gegevens over het energieverbruik in gebouwen, vergelijking van het actuele energieverbruik met het energieverbruik dat tijdens de simulatie is berekend, beoordeling van de efficiëntie van technische systemen en prognoses van het potentiële financiële rendement uit energiebesparing.

<http://www.lafivents.lv/en>

AERONES – HOOGVLIETTER IN MULTIROTORLUCHTVAARTUIGEN

Totale investering: 686 100 euro
Medefinanciering EFRO: 240 130 euro

AERONES ontwikkelt op dit moment zeer grote drones die maximaal 100 kilogram kunnen vervoeren. Tijdens een testvlucht tilde de drone een parachutespringer naar een hoogte van 330 meter; daar maakte hij de eerste parachutesprong ter wereld vanaf een drone.

Het project ontwikkelt een oplossing voor de afstandsbediening en het autonoom vliegen van hoogwaardige multirotorluchtvaartuigen met een draagvermogen van maximaal 100 kg. Ook wordt een oplossing voor een automatisch veiligheidssysteem of elektronica ontwikkeld.

Om ervoor te zorgen dat onder speciale testomstandigheden uitgevoerde proefprojecten kunnen worden omgezet in een dienst die voor een breder publiek beschikbaar is, werkt AERONES aan oplossingen om de vliegveiligheid van zijn multirotorluchtvaartuigen te waarborgen. Het bedrijf maakt gebruik van verschillende sensoren voor afstand, hoogte, druk, acceleratie, snelheid en het scannen van de omgeving en verrichten van metingen. Ook de bediening van de multirotorluchtvaartuigen wordt verbeterd.

Hierdoor is het mogelijk om een drone op een veiligere manier op een vaste hoogte te laten vliegen; berichten te ontvangen over elektriciteitsleidingen en bomen en deze te ontwijken; drones veilig op afstand te bedienen waarbij rekening wordt gehouden met frequentiebeperkingen; en een drone in slecht weer te laten vliegen.

Het project wordt uitgevoerd in samenwerking met de Technische Universiteit Riga.

<https://www.aerones.com/other/funding/>

HUGO.LV – EUROPESE LEIDER IN TAALTECHNOLOGIE

Totale investering: 2 000 000 euro
Medefinanciering EFRO: 1 700 000 euro

Hugo.lv, het automatisch vertaalplatform van de overheid, biedt technologie die voor alle inwoners van Letland gratis toegankelijk is. Gebruikers kunnen automatisch documenten vertalen, webpagina's lezen, gebruikmaken van e-diensten en wetgeving bekijken in de door hen gekozen taal.

Tijdens het project is Hugo.lv aangepast aan de behoeften van mensen met een visuele handicap en mensen met dyslexie, waarbij Letse spraakherkenning en spraaksynthese is geïntroduceerd. Met deze functie kan spraak worden omgezet in geschreven tekst en geschreven tekst in gesproken tekst.

Een transcriptietool is een andere oplossing voor spraaktechnologie die het overheidssysteem moet verbeteren. Deze tool maakt het eenvoudiger om vergaderingen op te nemen en de gesproken teksten uit te schrijven. Ook kan in de opnamen worden geïdentificeerd en aangegeven wie de spreker is.

Het automatische vertaalsysteem van Hugo.lv is drie jaar op rij als beste uit de bus gekomen bij de internationale machinevertalingwedstrijd WMT en laat daarmee oplossingen van andere mondiale spelers achter zich. Dankzij dit nieuwe platform is Letland nu koploper in Europa in het gebruik van taaltechnologie om de overheid te digitaliseren.

Het project is ontwikkeld door het Culture Information Systems Centre in samenwerking met het bedrijf Tilde.

<https://hugo.lv/en/About>

VIZULO: WERPT EEN NIEUW LICHT OP HET EFFICIËNT EN ENERGIE-EFFICIËNT VERMEERDEREN VAN BOMEN

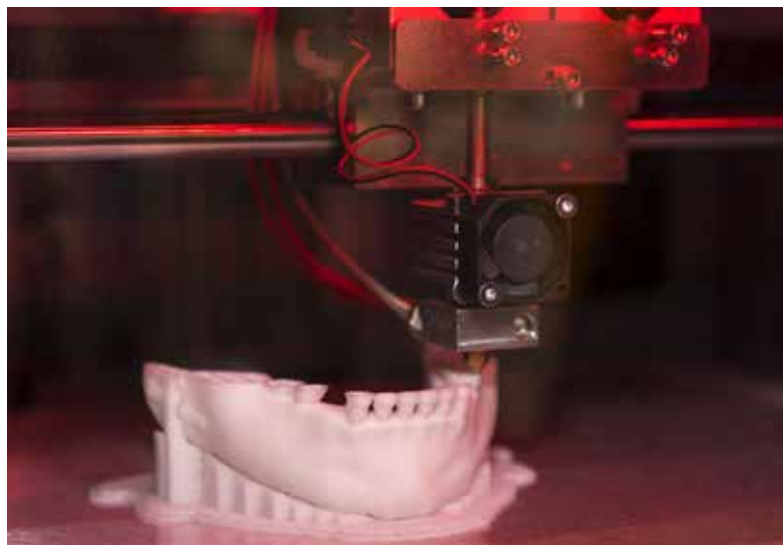
Totale investering: 608 500 euro
Medefinanciering EFRO: 427 940 euro

Natuurlijk licht is een van de belangrijkste omgevingsfactoren voor planten. Het levert de benodigde energie voor fotosynthese en fungeert als signaal om verschillende processen aan te sturen. Licht is ook essentieel voor de vegetatieve vermeerdering van planten onder *in vitro*- en *ex vitro*-omstandigheden.

De meeste ledarmaturen op de markt hebben een spectrum van rood en blauw en zijn bedoeld voor gebruik als extra lichtbron in kassen. Armaturen met een breder lichtspectrum zijn meestal specifiek bedoeld voor bepaalde groeiomstandigheden (indoor teelt, *in vitro*) en/of voor soorten of variëteiten die veel worden geteeld. Dit betekent echter niet dat ze energie-efficiënt genoeg zijn of het juiste spectrum voor de vermeerdering van bomen kunnen garanderen.

In samenwerking met het onderzoeksinstituut Silava, een Lets wetenschappelijk centrum voor bosbouw van nationaal belang, onderzoekt VIZULO, een Letse producent van ledarmaturen, mogelijkheden om de efficiëntie van de vermeerdering van bomen onder *in vitro*-omstandigheden en het proces van microstekken van onderstammen te verbeteren door middel van de ontwikkeling van systemen van ledarmaturen die een lichtspectrum op maat bieden.

<https://www.vizulo.com/en/news>
<http://www.silava.lv/mainen/aboutus.aspx>

WIDE: EEN EXPERIMENTELE 3D-PRINTER DIE IS AANGEPAST VOOR HET PRINTEN VAN PROTHESES

Totale investering: 167 900 euro
Medefinanciering EFRO: 114 600 euro

Het Letse merk WiDE heeft, met steun van Europese structuurfondsen, een 3D-printer ontwikkeld met geïntegreerde software voor de automatisering van het hele proces, die kan worden gebruikt voor het printen van protheses.

WiDE heeft een virtuele prothesekliniek opgezet en CE-markering verkregen voor zijn software. Het bedrijf produceert 3D-geprinte protheses en ortheses die volledig worden afgestemd op de behoeften van de patiënt op basis van een 3D-scan van hun benen.

Om nieuwe technologieën te kunnen toepassen bij de productie van medische hulpmiddelen, moeten protheselaboratoria doorgaans investeren in dure instrumenten, apparatuur en training. WiDE past een nieuwe aanpak toe die voorziet in de benodigde infrastructuur, software en specialisten. Het bedrijf heeft een website opgezet waar elke arts, specialist of technicus een 3D-scan van de benen van zijn of haar patiënt kan uploaden. Vervolgens maakt WiDE met behulp van de software een ontwerp en stuurt dit naar het dichtstbijzijnde 3D-printcentrum.

Het project is uitgevoerd door Baltic3d.EU in samenwerking met Custom3D Tech en de Universiteit voor Toegepaste Wetenschappen van Ventspils.

<https://wide.tech>

EEN INNOVATIEVE KANS OM HARTPATIËNTEN TE HELPEN

Totale investering in vijf projecten: 2 448 400 euro
Medefinanciering EFRO: 800 000 euro

Gezien de wereldwijde ontwikkelingen in de farmaceutische industrie en wereldwijde volksgezondheidsindicatoren richt Grindeks zich op de uitbreiding van haar assortiment geneesmiddelen voor de behandeling van hart- en vaatziekten en aandoeningen van het centraal zenuwstelsel, en geneesmiddelen tegen kanker en diabetes. Het bedrijf ontwikkelt ook actieve farmaceutische ingrediënten met als doel het assortiment binnen vijf jaar uit te breiden tot ten minste 40 stoffen.

Grindeks is een van de oprichters van het Expertisecentrum voor Farmaceutische, Biomedische en Medische Technologie; de betrokkenheid van het bedrijf bij dit centrum heeft geholpen om medefinanciering van het EFRO te krijgen om de onderzoeksinspanningen uit te breiden. Het heeft met succes chemisch en experimenteel onderzoek gedaan naar een nieuw, origineel kandidaat-geneesmiddel voor de behandeling van hart- en vaatziekten en heeft de eerste fase van klinisch onderzoek afgerond. Dit nieuwe en originele geneesmiddel zal aantonen dat Letse wetenschappers die zich bezighouden met medicijnonderzoek in staat zijn het eerste geneesmiddel te produceren dat sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw is gecreëerd en ontwikkeld door een Lets bedrijf.

Met behulp van EFRO-financiering voert Grindeks op dit moment vijf onderzoeksprojecten uit voor de ontwikkeling van nieuwe generieke actieve farmaceutische ingrediënten en medicinale eindproducten. Daarnaast voert het bedrijf verschillende onderzoeken naar de biologische beschikbaarheid uit, evenals het preklinisch onderzoek dat vereist is om nieuwe, originele kandidaat-medicijnen te ontwikkelen.

Grindeks is het grootste farmaceutische bedrijf in de Baltische staten en heeft productiefaciliteiten in Letland, Estland en Slowakije en vertegenwoordigingen in elf landen. ■

<https://grindeks.lv>

GEGEVENSPUNT

Investeren in luchtkwaliteit voor regionale ontwikkeling

Schone lucht is essentieel voor onze gezondheid en het milieu. Maar als een gevolg van een toenemende industriële en energieproductie, de verbranding van fossiele brandstoffen en biomassa, en de dramatische toename van verkeer op onze wegen, hebben onze steden te lijden onder luchtverontreiniging.

Het aantal mensen dat overlijdt door een slechte luchtkwaliteit is groter dan door verkeersongevallen. Daarmee is luchtverontreiniging de belangrijkste milieu-oorzaak van vroegtijdige sterfte in Europa, met meer dan 390.000 geregistreerde sterfgevallen per jaar. Een slechte luchtkwaliteit heeft ook impact op onze levenskwaliteit, omdat het astma en ademhalingsproblemen kan veroorzaken of verergeren. Vanuit economisch oogpunt leidt luchtverontreiniging tot verloren werkdagen en hoge zorgkosten, waarbij kwetsbare groepen zoals kinderen, mensen met astma en ouderen het zwaarst worden getroffen. Tot slot brengt het schade toe aan ecosystemen via vervuiling met overtollig stikstof (eutrofiëring) en zure regen. Met investeringen in de vermindering van luchtverontreiniging wordt dus niet alleen het welzijn van mensen gestimuleerd en de bescherming van natuurlijke hulpbronnen bevorderd; de aanpak is ook economisch gezien zinvol en draagt bij aan de regionale ontwikkeling.

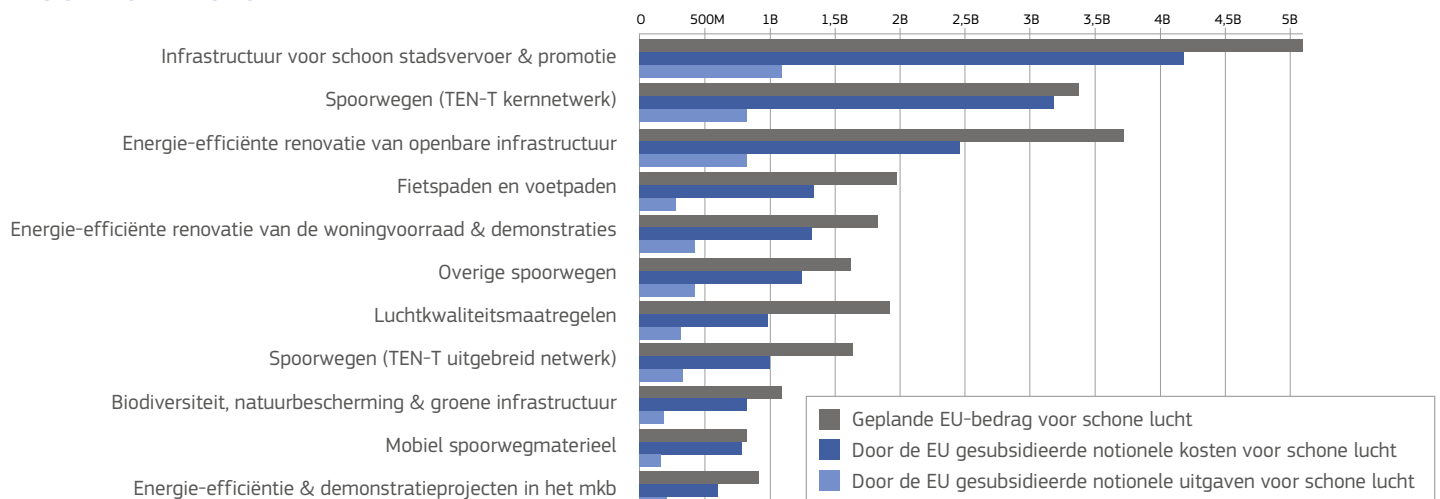
Het cohesiebeleid draagt bij aan streefdoelen voor schone lucht

Europese regio's en lidstaten worden, via het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, ondersteund door het cohesiebeleid bij hun inspanningen om de voor 2030 vastgestelde Europese streefdoelen voor schone lucht te bereiken. In de periode 2014-2020 heeft het beleid meer dan 30 miljard euro toegewezen aan investeringen die direct gericht zijn op de vermindering van verontreiniging.

Het volgen van uitgaven in het kader van het cohesiebeleid aan streefdoelen voor schone lucht was niet expliciet voorzien in de wetgeving voor de periode 2014-2020, maar werd mogelijk gemaakt op basis van een overeenkomst tussen diensten van de Commissie.

De bijdrage van het cohesiebeleid aan deze streefdoelen wordt gevolgd via een systeem van indicatoren. Hierbij worden de uitgaven die bijdragen aan de doelstellingen voor schone lucht gekwantificeerd door aan elke investeringscategorie (interventieveld) een bepaald gewicht toe te kennen. Deze indicatoren zijn ontwikkeld met behulp van het model van de "Rio-indicatoren" voor EU-klimaatactie (zie [Het volgen van klimaatuitgaven in het kader van de ESI-fondsen, 2014-2020](#)) op grond van de volgende criteria:

MONITORING VAN UITGAVEN VOOR SCHONE LUCHT IN MIDDELEN UIT HET COHESIEBELEID VOOR 2014-2020 – INTERVENTIEVELDEN

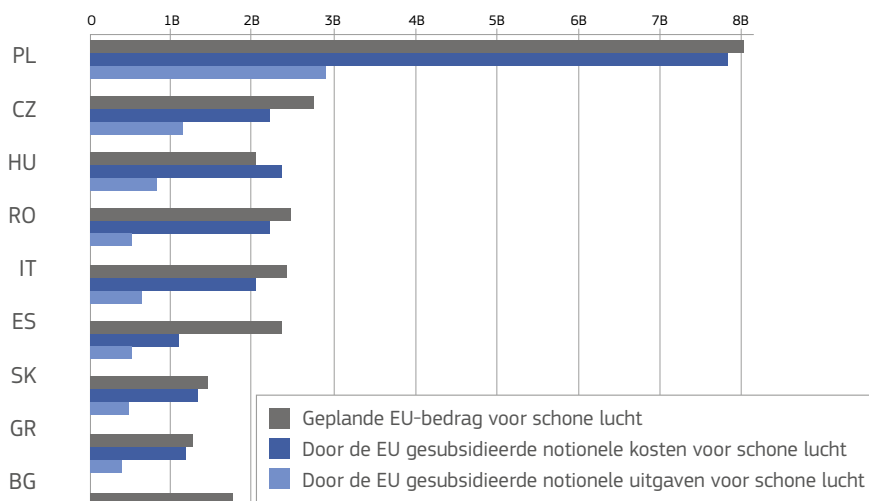

HET PROGRAMMA SCHONE LUCHT VOOR EUROPA VAN DE COMMISSIE

Dit programma moet de gezondheidsgevolgen van luchtverontreiniging in 2030 met de helft verminderen ten opzichte van 2005. De doelstellingen van de EU voor schone lucht zijn gebaseerd op maximale concentraties van schadelijke stoffen, zoals zwaveloxide, stikstofoxiden of fijnstof.

Elke EU-lidstaat heeft zich ook verbonden tot nationale emissiereductiedoelstellingen voor de periode 2020-29, en ambitieuzere doelstellingen vanaf 2030. Daarnaast zijn bronspecifieke emissiedoelen opgenomen in sectorale wetgeving (bijvoorbeeld voor brandstof).

2014-20 – Monitoring van uitgaven voor schone lucht in middelen uit het cohesiebeleid per lidstaat

Investeringscategorieën die het meest relevant zijn voor het bereiken van de doelstellingen voor schone lucht worden volledig meegenomen, met een gewicht van 100%. Hiertoe behoren luchtkwaliteitsmaatregelen en infrastructuur voor fietsers.

Aan categorieën die gedeeltelijk bijdragen aan het bereiken van de streefdoelen voor de vermindering van verontreiniging wordt een gewicht van 40% toegekend. Hierbij gaat het onder meer om spoorwegen, hernieuwbare energie, het beheer van huishoudelijk afval, groene infrastructuur en maatregelen ter bevordering van energie-efficiëntie.

Met een behoudende benadering worden andere uitgaven niet gezien als een bijdrage aan de doelstellingen voor schone lucht (gewicht 0%); in geval van twijfel worden investeringscategorieën aan deze groep toegewezen.

Investerings in schoon stadsvervoer dragen het meeste bij

De grafiek op de vorige pagina toont de totale financiële toewijzing aan de belangrijkste interventievelden die bijdragen aan de streefdoelen voor schone lucht. Hierbij is het juiste gewicht toegekend.

De voortgang van investeringen volgen per land

Het kost tijd voordat investeringen worden gerealiseerd: van planning via projectselectie naar projectuitvoering. De bovenstaande grafiek toont de toewijzing en de voortgang van lidstaten bij de uitvoering van investeringen die bijdragen aan de streefdoelen voor schone lucht. De grafiekgegevens kunnen op jaar worden gefilterd om de voortgang in de tijd te zien. ■

MEER INFO

<https://bit.ly/33aUrq8>

Is er een onderwerp waarover u graag wilt lezen in een toekomstige editie van GEGEVENS PUNT van Panorama?

Wilt u graag dat we een gegevensbestand op het ESIF-opendataplatform plaatsen?

Zo ja, stuur dan een e-mail naar: REGIO-EVAL@ec.europa.eu

Volg de discussie op Twitter via [#ESIFopendata](https://twitter.com/ESIFopendata)

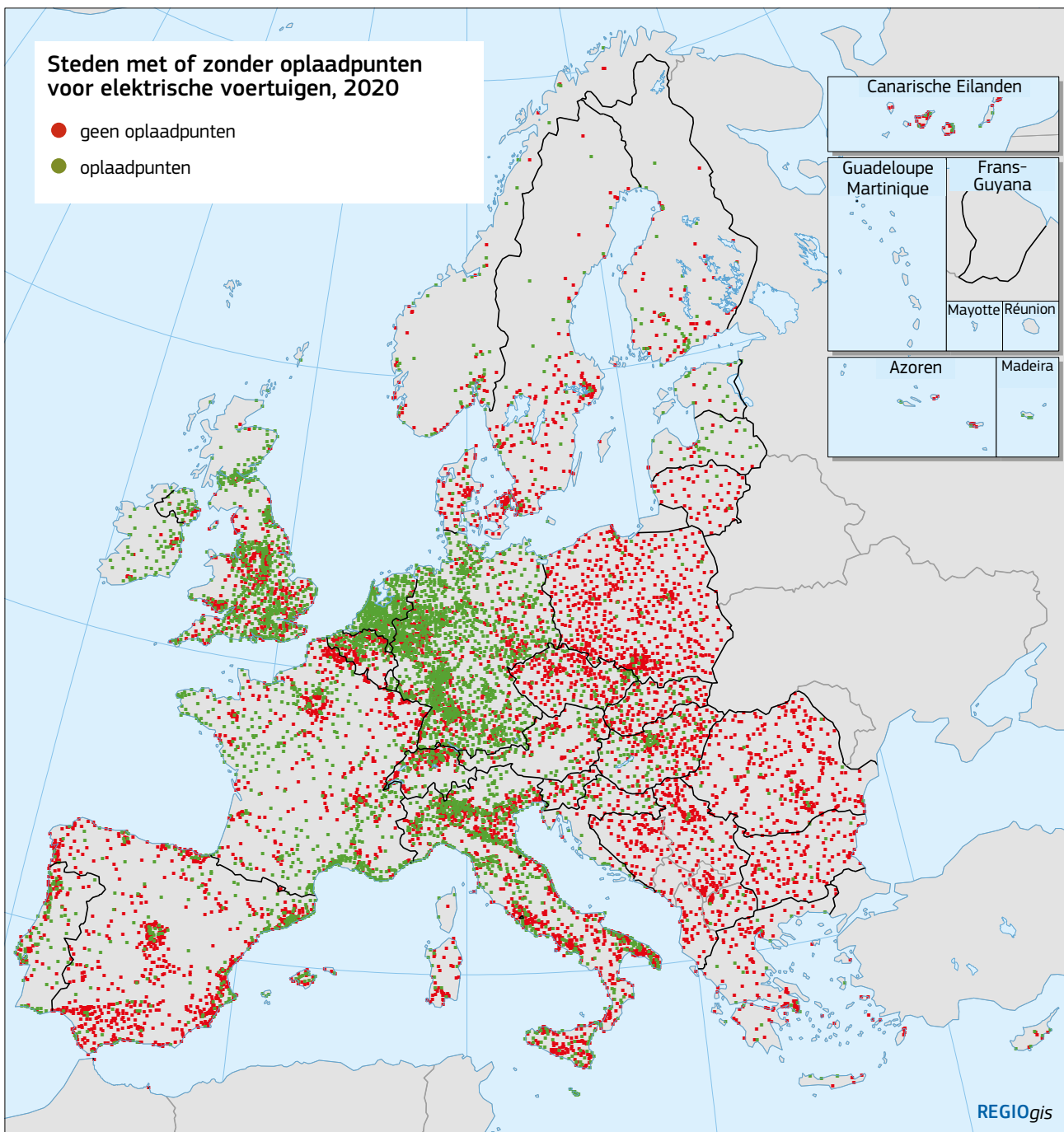
of meld u aan voor onze nieuwsbrief: http://ec.europa.eu/newsroom/index.cfm?service_id=788

Groenere vervoersmogelijkheden in Europese steden

Steden met of zonder oplaadpunten voor elektrische voertuigen, 2020

De Europese Commissie stelt voor de uitstoot van broeikasgassen in de EU tegen 2030 met 55% te verminderen ten opzichte van de niveaus van 1990. De uitstoot van personenauto's is echter nog steeds 20% hoger dan het niveau van 1990. Daarom is een snelle overgang naar efficiëntere,

kleinere en elektrische auto's noodzakelijk. Een belangrijke belemmering voor het snel en op grote schaal gaan gebruiken van elektrische voertuigen, is het gebrek aan openbare oplaadstations. In 2020 beschikt bijvoorbeeld meer dan de helft van onze 8 500 steden niet over een oplaadstation voor elektrische voertuigen. Vooral in kleinere steden zijn bedrijven mogelijk bang dat het rendement op hun investering hun kosten niet zal dekken.

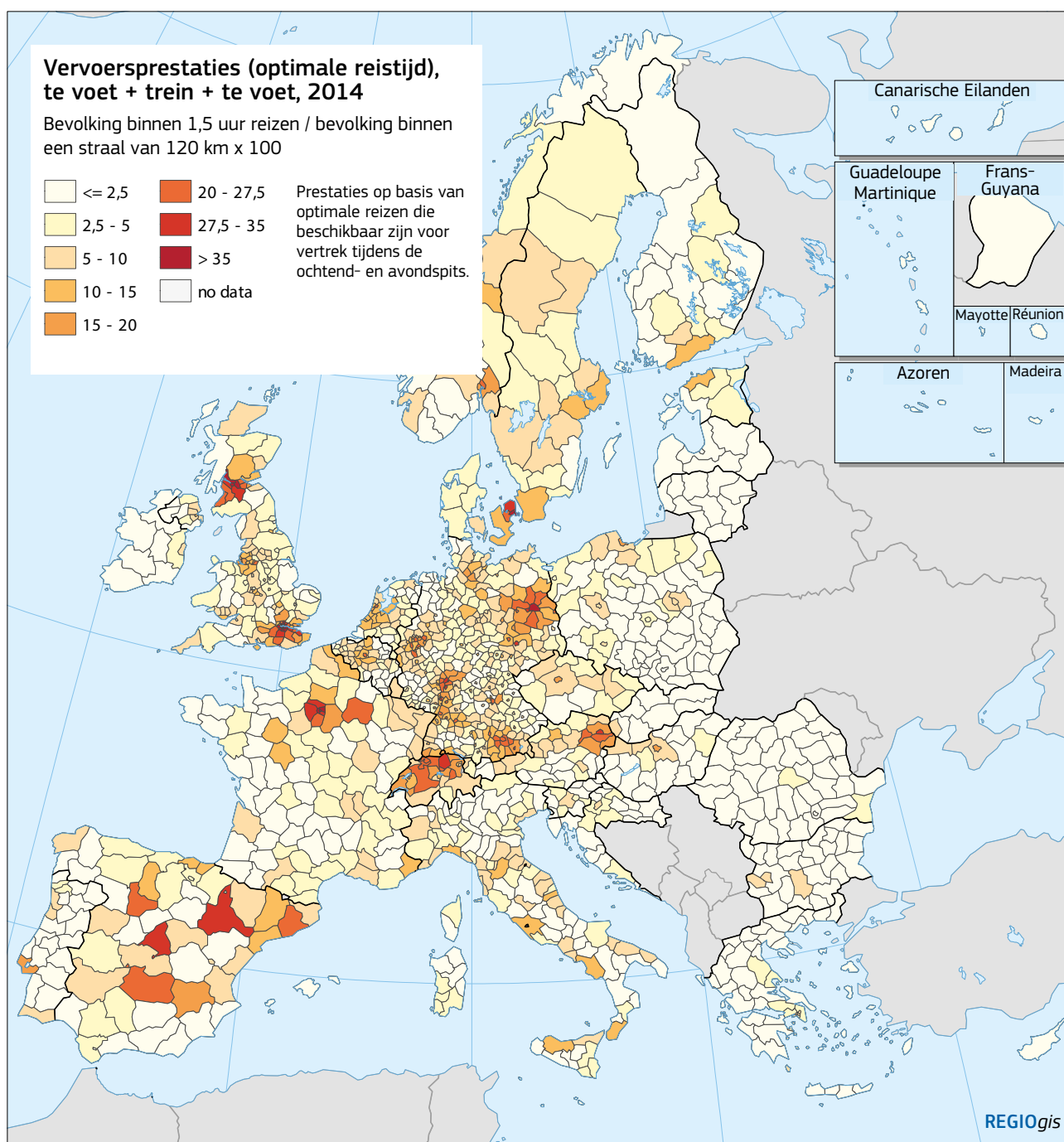
Bron: OpenChargeMap, REGIO-GIS

Vervoersprestaties (optimale reistijd), te voet + trein + te voet, 2014

Een andere mogelijkheid om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen is reizen met de trein in plaats van met de auto. Veel grote West-Europese steden hebben snelle treinen die frequent rijden en daarmee een levensvatbaar alternatief bieden voor in de file staan. De kaart toont het aandeel van de

bevolking dat binnen 120 km woont en met de trein en te voet binnen anderhalf uur te bereiken is. Steden als Kopenhagen, Parijs, Berlijn, Madrid, Londen en Wenen hebben een hoge score op deze indicator, terwijl de meeste regio's in Oost-Europa zeer laag scoren. Meer informatie over deze analyse is te vinden in een nieuw werkdocument 'Prestaties van het spoorwegvervoer in Europa': <https://europa.eu/qV76Mm>

Bronnen: REGIO-GIS, UIC, spoorwegexploitanten, Eurostat

REGIOSTARS

2 0 2 0

De **25 finalisten in de strijd om de REGIOSTARS Awards van dit jaar** werden geselecteerd door een panel van onafhankelijke juryleden die tot taak hadden de meest opvallende projecten van Europa te identificeren. De winnaar in elk van de vijf hoofdcategorieën van het project, plus de winnaar van de publieksprijs, hebben hun prijs op 14 oktober in ontvangst genomen tijdens de 18^e Europese week van de regio's en steden 2020 in Brussel, België.

Dit jaar was de Europese week van de regio's en steden verspreid over drie opeenvolgende weken. Elke week was gewijd was aan een speciaal thema:

- 5-9 oktober: Meer zeggenschap voor burgers**
- 12-16 oktober: Cohesie en samenwerking**
- 19-22 oktober: Groen Europa, in samenwerking met de Groene Week.**

Vanwege de COVID-19-pandemie waren de meeste sessies digitaal, met uitzondering van belangrijke evenementen, workshops, een aantal regionale proeverijen en tentoonstellingen.

De Award-categorieën van 2020 waren:

INDUSTRIËLE TRANSITIE VOOR EEN SMART EUROPA

CIRCULAIRE ECONOMIE VOOR EEN GROEN EUROPA

VAARDIGHEDEN & ONDERWIJS VOOR EEN DIGITAAL EUROPA

BETROKKENHEID VAN DE BURGERS BIJ SAMENHANGENDE EUROPESE STEDEN

HET MONDIGER MAKEN VAN JONGEREN VOOR GRENSOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING – 30 JAAR INTERREG

INDUSTRIËLE TRANSITIE VOOR EEN SMART EUROPA

ESA BIC Portugal – Portugal (EFRO)

Het baanbrekende Space Solutions Centre van ESA in Portugal heeft ruimtevaarttechnologieën gepromoot voor innovatieve oplossingen voor markten buiten de ruimtevaart. Het project ondersteunde ondernemers met ruimteactiva om nieuwe activiteiten te ontwikkelen die gericht zijn op slimme steden, vervoer, logistiek, gezondheidszorg, landbouw, de blauwe economie en het milieu. In de eerste vijf jaar heeft het project 11,5 miljoen euro gegenereerd en meer dan 100 hooggekwalificeerde banen opgeleverd bij 30 innovatieve start-ups.

<https://space.ipn.pt/>

Smart Solar Charging Region Utrecht – Nederland (Europees Fonds voor regionale ontwikkeling – EFRO)

De Utrechtse wijk Lombok staat bekend als de meest innovatieve smart solar charging-proeftuin. De proeftuin wordt via vijf gekoppelde gebieden in de regio uitgebreid, die allemaal gebruikmaken van lokaal opgewekte zonne-energie om elektrische auto's op te laden. De energie wordt opgeslagen in de accu's van auto's en kan bij een piek in de vraag worden teruggeleverd aan het net. Het Vehicle2Grid-systeem heeft economische activiteit gestimuleerd en een bijdrage geleverd aan ecologische en sociale duurzaamheid en de koolstofarme economie.

<https://smartsolarcharging.eu/>

HyTrEc2 – Hydrogen Transport Economy for the North Sea Region 2 – Denemarken (EFRO)

Om Europa's ambitie van een koolstofneutraal energiesysteem te realiseren, is een aanzienlijke hoeveelheid waterstof nodig. Dit project bevordert groene waterstof, innovatieve vervoersoplossingen en vaardigheden in een gedeelde visie voor een schonere economie in het Noordzeegebied. Het produceert hernieuwbare waterstof om uiteenlopende voertuigen bij te tanken en biedt opleidingen en vaardigheidstrainingen aan om een waterstoftransitie in de regio te stimuleren.

<https://northsearegion.eu/hytre2/>

Huis van de Digitalisering – Oostenrijk (EFRO)

Dit vlaggenschipproject in de Digitale strategie van Neder-Oostenrijk heeft een regionaal ecosysteem van onderwijs, wetenschap, bedrijfsleven en de overheid gecreëerd. Het project verbindt aanvullende expertise en infrastructuur om digitale oplossingen in regionale bedrijven te stimuleren. Dit heeft onder meer geresulteerd in nieuwe kwalificatieformats, innovatieve producten en processen, en oplossingen voor problemen die zijn veroorzaakt door COVID-19.

<https://www.ecoplus.at/interested-in/house-of-digitalization/>

3D-innovaties voor metaal (Me3DI) – Finland (EFRO)

Als onderdeel van de in Zuid-Karelië gecreëerde 3DP-kennisclusters ontwikkelt en deelt Me3DI expertise op het gebied van industrieel 3D-printen van metaal. Ingenieurs, ontwikkelaars, leveranciers van systemen, materialen en processen, mkb-bedrijven, O&O-instituten en eindgebruikers kunnen zichzelf vertrouwd maken met de waardecreatie en leveringsketen van 3DP, zodat zij tijd en materialen kunnen besparen bij de ontwikkeling van hun eigen producten.

<https://bit.ly/31cAFJQ>

CIRCULAIRE ECONOMIE VOOR EEN GROEN EUROPA

Ga de voedseluitdaging aan – Frankrijk, Verenigd Koninkrijk (EFRO)

Voedsel is verantwoordelijk voor ongeveer een vijfde van onze individuele koolstofvoetafdruk. Door gebruik te maken van de kennis van experts op het gebied van voedsel, voeding en het milieu heeft het project laten zien hoe personen, gemeenschappen en organisaties kunnen samenwerken om de uitstoot van koolstof te verminderen. De tellertool die en het webplatform dat hieruit zijn voortgekomen kunnen aan beide kanten van het Kanaal worden gebruikt voor hapklare acties om de aarde koel te houden.

<http://coolfood.net/en/>

SeRaMCo – Noordwest-Europa (EFRO)

Als de meest energie-intensieve industriële sector van Europa is de bouw verantwoordelijk voor ongeveer een derde van al het afval dat wordt geproduceerd. Het SeRaMCo-project stimuleert het gebruik van bouw- en sloopafval om cement en beton te produceren in Noordwest-Europa. Door primaire grondstoffen te vervangen door hoogwaardige gerecyclede grondstoffen draagt het project bij aan de transitie van de EU naar een circulaire economie.

<https://bit.ly/2ZhRZfw>

Fibrenamics Green – Portugal (EFRO)

Dit platform, dat zich richt op de ontwikkeling van innovatieve producten van industrieel afval, heeft upcycling via ontwerp en techniek gestimuleerd. De activiteiten van het project bestonden onder ander uit het delen van kennis om nieuwe projecten voor hergebruik van afval op te zetten op basis van synergieën tussen universiteiten en ondernemingen in uiteenlopende sectoren: de schoenenbranche, mijnbouw, automobiellindustrie en meubelindustrie.

<http://green.fibrenamics.com/>

EcoDesign Circle – Oostzee (EFRO)

Ontwerp is van cruciaal belang bij de ontwikkeling van innovatieve, duurzame en klimaatvriendelijke oplossingen – ongeveer 80% van de milieueffecten van producten treedt op tijdens de ontwerpfase. Het project had tot doel ecologisch ontwerp en de circulaire economie in zes ontwerpcentra in het Oostzeegebied te stimuleren. Eindproducten waren onder meer interactieve workshops, educatieve producten en voorlichtingsmateriaal, een online duurzaamheidsgids over circulair ontwerp, video's en een reizende tentoonstelling.

<https://www.ecodesigncircle.eu/>

Blauwe circulaire economie – Noord-Europa (EFRO)

Dit transnationale project heeft tot doel de ontwikkeling van de visnetafvalindustrie in Europa te ondersteunen en innoveren. Het moet duurzame zakelijke kansen creëren op basis van achtergelaten, verloren of afgedankt vistuig. In het project wordt gekeken naar de volledige levenscyclus van de producten. Mkb-bedrijven leren nieuwe vaardigheden om hulpbronnefficiënte bedrijven te creëren die diensten en producten van zeeafval promoten.

<https://bluecirculareconomy.eu/>

VAARDIGHEDEN & ONDERWIJS VOOR EEN DIGITAAL EUROPA

E-SCHOLEN, proefproject – Kroatië (EFRO)

Dit proefproject was gericht op 10% van alle Kroatische scholen en had tot doel de digitale volwassenheid en digitale competenties van leraren en studenten te verbeteren. Het team heeft organisatorische, technologische en educatieve concepten getest voor de invoering van ICT in het onderwijs en de overheid. In het licht van de COVID-19-crisis en de huidige verschuiving naar leren op afstand zijn de resultaten heel relevant gebleken.

<http://www.ndsfund.org>

Musea over de grens – Polen (Europees nabuurschapsinstrument – ENI)

Het doel van het project was om de gedeelde geschiedenis te gebruiken om cultureel erfgoed aan beide kanten van de Pools-Russische grens met elkaar te verbinden. Educatieve attracties, innovatieve tentoonstellingen en unieke evenementen op Europese schaal trokken bezoekers uit binnen- en buitenland. Dit heeft het toerisme in de regio een impuls gegeven en lokale gemeenschappen geholpen. Daarnaast hebben digitale presentaties over het gemeenschappelijk erfgoed van het grensgebied een positieve invloed gehad op de interculturele integratie.

<http://www.muzeum.elblag.pl/>

CYNIC – Zweden (EFRO)

Het project moet zorgen voor diepere inzichten, betere kennis en een groter bewustzijn om te bevorderen dat in het mkb goed wordt omgegaan met IT-, cyber- en informatiebeveiliging. Door mogelijkheden te bieden voor experimenteel leren ondersteunt CYNIC nieuwe bedrijfsmodellen en de overgang naar digitalisering. Kleine bedrijven kunnen in twee laboratoria voor informatiebeveiliging oplossingen testen, ervaren en beoordelen.

<https://www.cynic.se/>

Digitale academies voor inclusief leren – Italië (EFRO)

Voor het programma, dat voortbouwt op sterke partnerships tussen de Universiteit van Napels en gerenommeerde internationale IT-bedrijven, hebben zich 3 000 nationale en internationale deelnemers ingeschreven. Doel is de regionale kloof in digitale vaardigheden te dichten en inzetbaarheid en ondernemerschap te stimuleren. Tot nu toe heeft het consortium nieuwe banen en start-ups gecreëerd en onderzoeksprojecten uitgevoerd met lokale mkb-bedrijven. Daarmee zijn schaalbare en overdraagbare resultaten gerealiseerd.

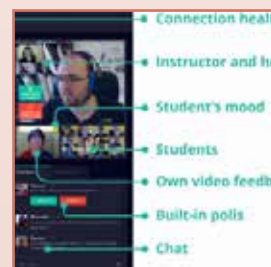
<https://bit.ly/3jVXSXp>

Digitaal platform voor training op afstand – Frankrijk (EFRO)

Dit project was gericht op de ontwikkeling van een nieuwe cursus in telepresence voor webontwikkelaars. Hiervoor werden innovatieve tools en content ontwikkeld en verbeterd. De O'clock school, de belangrijkste speler op het gebied van leren op afstand in Frankrijk, heeft zijn virtuele leeromgevingen verbeterd, een webplatform over het beroep van webontwikkelaar opgezet en een interface ontwikkeld om cursisten na de opleiding te helpen om de best mogelijke banen te vinden.

<https://oclock.io/>

BETROKKENHEID VAN BURGERS BIJ SAMENHANGENDE EUROPESE STEDEN

SHICC – Duurzame huisvesting voor inclusieve en samenhangende steden – Noordwest-Europa (EFRO)

Door het gebrek aan betaalbare woningen is in veel Europese steden een crisis ontstaan. Het SHICC-project heeft tot doel dit probleem aan te pakken. Hiervoor worden community land trusts opgezet in Brussel, Londen, Gent en Rijsel – en in heel Europa. Deze democratische organisaties ontwikkelen en beheren betaalbare woningen voor mensen met een laag of middeninkomen. De samenhangende wijken die hierdoor ontstaan, ontwikkelen zich door de betrokkenheid van de gemeenschap en bewoners.

<https://bit.ly/3m0sBVO>

A Jewel in a Poor Neighbourhood – België (EFRO)

In de wijk Rabot-Blaisantvest in Gent, een van de armste gebieden van Vlaanderen, staat de moderne Blaisantkerk. Het project had tot doel de kerk om te bouwen tot een multifunctionele ruimte met medewerking van zowel de wijk als de stad. In de eerste fase werd de renovatie van de klokkentoren aangepakt. Vervolgens werd het hoofdgebouw gerenoveerd en tot slot is de multifunctionele ruimte gerealiseerd.

<http://www.blaisantkerk.be/>

Bürgerbahnhof-Plagwitz – Duitsland (EFRO)

Het “Bürgerbahnhof-Plagwitz” is het resultaat van goede samenwerking tussen lokale burgers, belanghebbenden, belangengroepen en de gemeente Leipzig. Samen hebben ze van een verlaten terrein een duurzame en creatieve ruimte voor algemeen gebruik gemaakt. Tot nu toe is er een stadsbos gepland, zijn er gemeenschapstuinen aangelegd en een speeltuin gebouwd, en is er een verkennerpad geopend.

<https://buergerbahnhof-plagwitz.de/>

High Five! Jugendrechte im Quartier – Duitsland (EFRO)

High Five! gebruikt creatieve methoden om jongeren tussen 15 en 25 jaar meer bewust te maken van democratische opinie- en besluitvorming. Het project heeft wekelijkse workshops, een zomercursus van twee weken en een grote jongerenassemblee georganiseerd om deelnemers kennis te laten maken met de mogelijkheden van politieke participatie en dialoog met lokale beleidsmakers en besluitvormers.

<https://bit.ly/3m3jseD>

VILAWATT: stimulering energietransitie – Spanje (EFRO)

Voor de stad Viladecans speelde engagement van burgers en een saamhorigheidsgevoel een belangrijke rol bij de bevordering van de overgang naar duurzame energie. VILAWATT heeft zich ingezet voor de oprichting van een nieuw energiebedrijf dat door publieke en private partijen en burgers samen wordt bestuurd. Het project is gericht op de jongere generatie waarbij verandering van kleins af aan wordt aangeleerd, waardoor het voor burgers gemakkelijk wordt om de transformatie van het energiemodel te leiden.

<https://www.uia-initiative.eu/en/uia-cities/viladecans>

HET MONDIGER MAKEN VAN JONGEREN VOOR GRENSOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING – 30 JAAR INTERREG

ENERGY@SCHOOL – Interreg (EFRO)

Dit initiatief heeft een programma ontwikkeld om scholieren op te leiden om een cruciale rol te spelen in de energietransitie die van Europa een koolstofneutraal continent moet maken. De aanpak met “junior-energiebeschermers” was gericht op bewustmaking en heeft bij de deelnemende scholen geleid tot aanzienlijke verbeteringen in energie-efficiëntie. Gebleken is dat het geven van meer verantwoordelijkheid aan jongeren bij een slim gebruik van energie in scholen net zo effectief is als dure renovatiemaatregelen.

<https://www.interreg-central.eu/Content.Node/ENERGYATSCHOOL.html>

Het is nu tijd voor verandering – Polen/Litouwen (EFRO)

Het project is uitgeroepen tot het beste initiatief voor het mondiger maken van jongeren voor grensoverschrijdende samenwerking. Poolse jongeren deelden kennis en ervaring met jongeren uit Litouwen om hen te helpen bij de implementatie van een programma voor straathoekwerkers. Door een sterk partnership aan te gaan hebben ze enkele van de vele uitdagingen aangepakt waar kwetsbare jongeren op straat mee te maken hebben, met gezamenlijke training, survival-kampen en een grensoverschrijdend sociaal netwerk.

<http://ambc.lt/>

iEER Interreg Europa – ecosystemen in Finland (EFRO)

Sinds 2016 heeft het project “innovative Entrepreneurial Ecosystems in Regions” (iEER) jongeren en ondernemers in 10 Europese regio's ondersteund. iEER heeft ondernemersgeest en vaardigheden voor jongeren bevordert en ontwikkeld door een betere ontwikkeling en uitvoering van regionaal beleid. De projectpartners hebben samen de bedrijfsomgevingen van de regio onderzocht, kennis en ervaring uitgewisseld en goede praktijken overgedragen om acties te ontwikkelen waarmee hun zakelijke ecosystemen kunnen worden verbeterd.

<https://www.interreg-europe.eu/iEER/>

Dem Klima auf der Spur – Duitsland/Tsjechië (EFRO)

Het project “Dem Klima auf der Spur” (“Op het spoor van het klimaat”) ging de uitdaging aan om klimaatverandering grensoverschrijdend aan te pakken. Het bracht kinderen en jongeren die in het Duits-Tsjechische grensgebied wonen samen om mogelijkheden te creëren voor milieueducatie en -actie en culturele uitwisseling. Meer dan 2 000 jongeren en leraren hebben deelgenomen aan klimaatbeschermingskampen, educatieve evenementen op het gebied van milieu en themacursussen.

<http://klima-projekt.eu/de/index.html>

XBIT – Kroatië/Servië (Instrument voor pretoetredingssteun – IPA)

Het doel van het grensoverschrijdende IT-netwerk (XBIT) voor concurrentievermogen, innovatie en ondernemerschap was om gunstige voorwaarden te creëren voor innovatie, IT en ondernemerschap. Verder moest het project bijdragen aan werkgelegenheid, behoud van talent en vergroting van het aantal jonge professionals in het grensgebied tussen Kroatië en Servië. Het project heeft een grensoverschrijdend netwerk van ICT-belanghebbenden opgezet en educatieve, motivatie- en netwerkprogramma's ontwikkeld en geïmplementeerd. Tevens zijn er “fab-labs” en een mobiel laboratorium gerealiseerd.

<https://www.interreg-croatia-serbia2014-2020.eu/>

IN UW EIGEN WOORDEN

PANORAMA
is blij met uw
bijdragen!

In uw eigen woorden is het gedeelte in *Panorama* waar belanghebbenden op lokaal, regionaal, nationaal en Europees niveau voor de periode 2014-2020 beschrijven wat ze hebben bereikt en hun mening delen over de lopende en

cruciale discussies over het cohesiebeleid na 2020. *Panorama* verwelkomt bijdragen in uw eigen taal, die mogelijk in een toekomstige editie worden opgenomen. Neem contact met ons op via regio-panorama@ec.europa.eu voor meer informatie over richtlijnen en termijnen.

Grensoverschrijdende mobiliteit gekoppeld aan opleiding en werkgelegenheid

Brigitte Lavigne
*Vice-president van de CESER en
rapporteur van de studie*

Aan een grens waar het verkeer van werknemers minimaal is, is mobiliteit die is gekoppeld aan beroeps- en vervolgonderwijs mogelijk de sleutel tot een samenwerkingsstrategie die, van onderaf, bijdraagt aan de consolidatie van het Euroregionale woongebied en de versterking van grensoverschrijdende sociale samenhang.

Dit is de conclusie van een studie die is uitgevoerd door de Franse Regionale, Sociale en Ecologische Raad van Nouvelle-Aquitaine (CESER) en in juni is goedgekeurd.

CESER, een adviesraad van vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld, heeft tot taak adviezen uit te brengen en studies uit te voeren over alle kwesties die onder de bevoegdheid van de regio vallen, waaronder internationale actie en Europese zaken. Aangezien grensoverschrijdende mobiliteit een pijler van de Euroregionale strategie is, besloot CESER deze kwestie te bekijken in het licht van twee relatief recente gebeurtenissen die de relatie met de grens veranderen. Door de samenvoeging van drie voormalige regio's is de regio Nouvelle-Aquitaine ontstaan en deze is door de oprichting van de Europese groepering van territoriale samenwerking (EGTS) verbonden met Euskadi en Navarre.

De studie is gericht op de realiteiten en praktijken van belanghebbenden in de gebieden, vandaar dat er zo'n 40 interviews met belanghebbenden in grensoverschrijdende mobiliteit zijn gehouden om gegevens te verzamelen. Hierdoor konden zowel de belemmeringen als de mogelijkheden voor belanghebbenden worden geïdentificeerd.

De analyse van specifieke projecten werpt licht op hun vermogen om concrete oplossingen te vinden die zijn afgestemd op de gebieden. Tot slot onderzoekt de studie de strategische richtingen van de regio en de Euregio in het licht van goede grensoverschrijdende mobiliteitspraktijken aan andere Franse grenzen.

Bij de conclusies van de studie dient te worden opgemerkt dat grensoverschrijdende mobiliteit in feite op twee niveaus plaatsvindt. Ten eerste het lokale niveau, waar dankzij een gemeenschappelijke cultuur en gedeelde taal veel wordt geëxperimenteerd en veel innovatie plaatsvindt. Daarnaast is er het regionale niveau, aangezien alle Nouvelle-Aquitaine-regio's nu kunnen deelnemen aan initiatieven voor Euroregionale samenwerking.

Wat betreft grensoverschrijdende samenwerking toont de studie aan dat deze, in tegenstelling tot de gangbare opvatting, niet beperkt is tot individuele grensoverschrijdingen, maar ook de vorm kan aannemen van collectieve of institutionele mobiliteit.

Gezien de Europese status van de regio Nouvelle-Aquitaine adviseert de CESER om van mobiliteit die is gekoppeld aan opleiding en werkgelegenheid een centraal element te maken in Euroregionale samenwerking. De aanbeveling is uitgewerkt in 10 strategische aanbevelingen en specifieke operationele maatregelen. ■

MEER INFO

<https://bit.ly/3OpFfE5>

PROJECTEN

EERBETOON AAN DESIGN
IN LAHTI, FINLAND

TOTALE INVESTERING
598 438 EUR

EU-BIJDRAGE
418 910 EUR

In een voormalige brouwerij in Lahti, in Zuid-Finland, wordt een nieuw centrum geopend dat gewijd is aan kunst, posters en design. Het door het EFRO gefinancierde initiatief is een eerbetoon aan de geschiedenis van de door design gedreven industrie van de stad en moet deze industrie weer laten herleven.

Het nieuwe kunst- en designmuseum van Lahti wordt het hart van het “experience centre”, dat in 2021 zijn deuren moet openen. In het museum, dat gericht is op schone kunsten, design, lifestyle en digitale technologie, worden ook het huidige kunstmuseum en postermuseum van de stad ondergebracht.

Verder komen in het gebouw een kunst- en designwinkel, een restaurant en een microbrouwerij, evenals werkplekken en vergaderruimte voor creatieve professionals.

Het doel van dit project is de wederopleving van lokale expertise op het gebied van design te bevorderen. Lahti was tot het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw een gerespecteerd centrum van de creatieve industrie; toen kwam de recessie, die de lokale maakindustrie, waaronder meubel-, textiel- en kledingfabrikanten, hard raakte.

Hoewel de werkloosheid sindsdien hoog is gebleven, verwacht het centrum nieuwe bedrijven, inwoners en bezoekers aan te trekken, waardoor de lokale economie een impuls krijgt. Het project heeft al twee banen opgeleverd. Naar verwachting komen hier nog 10 tot 20 directe functies bij als het centrum, dat een voedingsbodemp moet bieden voor andere creatieve en dienstverlenende industrieën, opengaat.

Het initiatief blaast ook een historisch 19e-eeuws gebouw, de voormalige Mallasjuoma-brouwerij, nieuw leven in. Deze brouwerij is door een ontwikkelingsmaatschappij omgebouwd tot het Malski-centrum. Een deel daarvan wordt aan de stad verhuurd voor het kunst- en designmuseum van Lahti en het centrum, waardoor lokaal architectonisch erfgoed bewaard blijft.

Een boeiende ervaring

De ontwerpen, operationele plannen en concepten voor het nieuwe centrum zijn ontwikkeld in het project “Tajumo” onder leiding van het designinstituut van de Universiteit voor Toegepaste Wetenschappen van Lahti, samen met de musea van Lahti en de vereniging van bedrijven in de binnenstad van Lahti.

Uitgebreide workshops, diepte-interviews en bezoeken aan Finse en buitenlandse musea hebben het team geholpen om levensvatbare bedrijfs- en samenwerkingsmodellen voor de locatie te ontwikkelen. Daarnaast hebben deze geholpen om ideeën te produceren voor evenementen, tentoonstellingen en diensten die zowel internationale als Finse bezoekers kunnen aantrekken.

Groepen die een belang hebben bij het succes van het centrum hebben bijgedragen aan het proces. Daarbij gaat het onder meer om kunstenaars, ontwerpers, galeriehouders en andere kunstkenner, creatieve bedrijven, lokale universiteiten, cateringbedrijven en evenementenorganisaties.

Om maximale transparantie te bieden, waren alle workshops, seminars en evenementen die werden ontwikkeld open voor het publiek. Mensen werden uitgenodigd om hun mening te geven over alternatieven voor het interieur van het centrum en de opstelling van het meubilair. Ook konden ze zien hoe de ervaring van bezoekers met de nieuwste audiovisuele technologie kan worden verdiept.

Het museum heeft al plannen voor innovatieve tentoonstellingen voor de komende jaren en om zijn activiteiten uit te breiden. Het resultaat is een boeiend centrum dat de economie en het culturele leven van Lahti zal verrijken. ■

MEER INFO

<http://www.lahdenmuseot.fi/museot/en/lad/>

PROJECTEN

OVERSTROMINGSRISICO- DIENST BESCHERMT CYPRUS EN DE GRIEKSE EILANDEN

TOTALE INVESTERING
1 159 248 EUR

EU-BIJDRAGE
985 361 EUR

Mensen in het klimaatgevoelige oostelijke Middellandse Zeegebied kunnen gebruikmaken van vroegtijdige waarschuwingen voor overstromingen dankzij de “Environmental Risk Management Information Service” (ERMIS-F), een dienst die is ontwikkeld in een door het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling gefinancierd grensoverschrijdend project.

Overstromingen vormen een steeds groter risico doordat de klimaatverandering tot extreme neerslagpatronen leidt. Het ERMIS-F-project heeft een online systeem voor Cyprus, Kreta en de eilanden in de Noord-Egeïsche Zee ontwikkeld dat bewoners, bedrijven, wetenschappers en openbare diensten helpt om schade als gevolg daarvan te beperken.

Op afdrukbare kaarten kunnen mensen zien of hun woning of land gevaar loopt, waardoor ze beschermingsmaatregelen kunnen nemen. Intussen hebben gebruikers via een portaal toegang tot georuimtelijke gegevens waarmee ze kaarten met specifieke informatie kunnen creëren. ERMIS-F is zo ontworpen dat de dienst deze gegevens gebruikt om lokale overheden vroegtijdig voor overstromingen te waarschuwen, zodat zij preventieve maatregelen kunnen plannen.

Een sociale netwerkapplicatie verbindt verschillende belanghebbenden met elkaar, waardoor zij ideeën en gegevens kunnen delen. Burgers kunnen ook hun smartphone of tablet gebruiken om foto's van lokale overstromingen en de impact ervan, voorzien van geotags, te verspreiden. Daarmee helpen ze autoriteiten en onderzoekers om overstromingen beter te beheersen.

Tot slot is er een kennisbank die toegang biedt tot maatregelen en beste praktijken voor de bestrijding van overstromingen, gegevens over eerdere lokale overstromingen, wetgeving, overheden en software voor studies of overstromingsprojecten. Daarnaast geven educatief materiaal en evenementen mensen inzicht in hoe ze het platform kunnen gebruiken en vergroten ze het bewustzijn over het verband tussen overstromingen en klimaatverandering.

ERMIS-F-diensten zijn gratis en de informatie is beschikbaar in het Grieks en vaak ook Engels, zodat zowel lokale bewoners als bezoekers toegang hebben tot de schadebeperkende gegevens.

Van gegevens naar actie

Het project is opgezet om openbare diensten en burgers te helpen om actie te ondernemen door gebruik te maken van complexe wetenschappelijke kennis om natuurlijke gevaren te beheersen.

Het ERMIS-F-team werkte samen met focusgroepen van lokale belanghebbenden in proefgebieden (Lesbos, Kreta en Cyprus). Daarbij werden gegevens verwerkt en scenario's ontwikkeld voor de potentiële effecten van landgebruik en klimaatverandering, en de impact daarvan op overstromingsgevoelige gebieden.

Technische expertise kwam van het Cyprus Instituut, dat het project coördineerde, de Universiteit van de Egeïsche Zee, de Technische Universiteit van Kreta, de gemeente Chania, het directoraat waterbeheer van de Noord-Egeïsche regio en de rioleringsraad van Limassol.

Ook burgerbeschermingsautoriteiten, lokale overheden en instellingen, beroepsverenigingen en milieuorganisaties hebben bijgedragen aan het project.

Lokale gemeenschappen en begunstigden werden bij het project betrokken via informatiepunten op Cyprus, Kreta en de Egeïsche eilanden, waar ze leerden hoe ze de ERMIS-F-diensten kunnen gebruiken en hieraan kunnen bijdragen. De punten zijn er nog steeds en worden nu beheerd door de lokale overheid.

Het ERMIS-F-systeem maakt gebruik van opensourcesoftware en gedistribueerde architectuur. Hierdoor is het systeem eenvoudig toe te passen in andere regio's, aan te passen voor beleidsvorming en particulier onderzoek, en uit te breiden voor andere gevaren zoals bosbranden en droogte. ■

MEER INFO

<https://ermis-f.eu/>

PROJECTEN

VERBETERING VAN WEER- WAARSCHUWINGSSYSTEEM BESCHERMT ITALIAANSE EN KROATISCHE KUSTEN

TOTALE INVESTERING
1 150 000 EUR

EU-BIJDRAGE
977 500 EUR

Onderzoekers en regionale overheden hebben samengewerkt in een grensoverschrijdend project om levens te beschermen en weerschade te beperken langs de Adriatische kust. Hun doel is de risico's voor het gebied die worden veroorzaakt door natuurrampen te verminderen.

Verwacht wordt dat extreme weersomstandigheden in de toekomst vaker zullen voorkomen als gevolg van klimaatverandering. Het doel van het project "Adriatic DSS exploitation for Monitoring and Risk management of coastal Extreme weather and flooding" (AdriaMORE) was om de impact van dergelijke omstandigheden, zoals overstromingen, op kustgemeenschappen en het milieu in heel Italië en Kroatië te helpen beperken.

Het project bouwde voort op twee eerdere Interreg-projecten door bestaande systemen die hydrometeorologische risico's zoals stormen monitoren en beheersen, te verbeteren. Het team richtte zich op de juistheid en timing van waarschuwingen voor extreem weer in een poging om de informatie die beschikbaar is voor burgerbeschermingsautoriteiten en risicobeheersorganen te verbeteren, en zo levens te redden.

Volgens de regionale overheid van Abruzzo aan de oostkust van het Italiaanse schiereiland kunnen lokale reddingsdiensten en overheden nu onmiddellijk worden gewaarschuwd als er extreme weersomstandigheden worden verwacht.

Er werd ook aandacht besteed aan de bestudering van specifieke kwetsbaarheden binnen de verschillende regio's die aan het project deelnamen. Er werden beste praktijken uitgewisseld tussen het institutionele bestuur in beide landen en er werd steun verleend aan maritieme navigatie-, luchtverkeersleidings- en stedelijke waterbeheersautoriteiten.

Er werden nieuwe onderdelen toegevoegd om de dekking van bepaalde delen van de kustlijnen van beide landen te verbeteren. De software kan nu meteorologische radargegevens verzamelen en verwerken van systemen met verschillende kenmerken. De verbeteringen zijn getest bij de monding van de Pescara (in Italië) en de Neretva (in Kroatië).

Branden bestrijden

Wind en water zijn niet de enige bedreigingen van extreem weer aan de kust: ook brand vormt een groot risico voor kustgemeenschappen en offshore vaartuigen. AdriaMORE heeft de aanschaf van een boot gefinancierd die vooral zal worden gebruikt voor blusactiviteiten op zee en langs de kust in de buurt van Dubrovnik, een historische havenstad in Zuid-Kroatië, waar de boot is aangemeerd. De boot kan ook worden ingezet voor met milieuverontreiniging samenhangende interventies, zoals de inzet van drijvende dammen.

Het project heeft ook een windprofiel geïnstalleerd dat radar- of geluidsgolven gebruikt om de windsnelheid- en richting rond Dubrovnik te detecteren. Met dit apparaat kunnen gevaarlijke weersomstandigheden worden voorspeld.

Nu ons weer onvoorspelbaarder wordt, zorgen de resultaten van het AdriaMORE-project ervoor dat het veiliger wordt om in Adriatische kustgemeenschappen te wonen. De acties van het project zullen het leven van lokale bewoners beschermen en helpen om natuurlijke habitats in stand te houden. ■

MEER INFO

<https://www.italy-croatia.eu/web/adriamore>

PROJECTEN

JONGE VRIJWILLIGERS UIT RÉUNION TONEN SOLIDARITEIT MET NABURIGE GEMEENSCHAPPEN

**TOTALE INVESTERING
12 601 720 EUR**

**EU-BIJDRAGE
2 211 462 EUR**

Dankzij een door de EU gefinancierd vrijwilligersprogramma hebben jongeren uit Réunion beroepservaring opgedaan tijdens opdrachten bij organisaties in de Indische Oceaanregio en Zuid-Afrika.

Réunion, een Frans overzees gebied vlak bij Mauritius, ligt ten oosten van Madagaskar in de Indische Oceaan. De afgelegen ligging van het eiland heeft de mobiliteit van burgers beperkt, waardoor de werkloosheid onder mensen jonger dan 30 jaar hoog is.

Tussen 2015 en 2017 zijn 139 jonge mannen en vrouwen van het eiland uitgezonden naar andere landen in het kader van het Interreg-programma voor de Indische Oceaan – een regio waartoe Australië, de Comoren, India, Kenia, Madagaskar, Mauritius, Mozambique, de Seychellen, Zuid-Afrika en Tanzania behoren.

Deze VSI's (vrijwilligers voor internationale solidariteit) werden medegefinancierd door het EFRO en de Regionale Raad van Réunion. Het programma werd gecoördineerd door het Franse platform voor internationale uitwisseling en vrijwilligerswerk voor solidariteit: France Volontaires.

De vrijwilligers, geselecteerd aan de hand van hun profiel, werden beschikbaar gesteld aan particuliere en publieke organisaties, zoals ministeries, kamers van koophandel, toeristenbureaus, culturele centra of verenigingen. Deze waren actief in uiteenlopende sectoren: cultuur, toerisme, financiën, milieu, onderzoek en energie.

De VSI's zijn gemiddeld tussen de 24 en 34 jaar oud en zijn afgestudeerden met verschillende achtergronden. Hun opdrachten moeten de samenwerkingsbanden tussen Réunion en andere gebieden versterken.

Elke uitzending duurde één tot drie jaar. De vrijwilligers kregen hiervoor een vergoeding.

Het leven in de echte wereld

De opdrachten boden gemotiveerde jongeren niet alleen de kans om het leven in een ander land te ervaren; de jongeren konden ook ervaring opdoen in de echte wereld, in een professionele omgeving. De vrijwilligers uit Réunion droegen niet alleen hun vaardigheden over, maar deelden ook hun kennis met hun gastorganisaties.

Veel vrijwilligers hebben na hun plaatsing een baan gevonden. Eind 2018 hadden 43 vrijwilligers een professionele rol: 14 in Madagaskar, 11 op Mauritius, 6 op de Comoren, 6 op de Seychellen, 2 in Mozambique, 2 in Tanzania, 1 in Australië en 1 in India.

Volgens een studie die is uitgevoerd door de vereniging France Volontaires had 85% van de voormalige vrijwilligers professioneel werk in Réunion, Frankrijk en de Indische Oceaanregio. ■

MEER INFO

<https://www.france-volontaires.org/nos-actions/programmes-ultramarins/la-reunion/>

AGENDA

20 OKTOBER 2020

Online

11e jaarlijks forum van de EU-strategie voor het Oostzeegebied

<https://www.annualforum2020.eu/en/>

JURIDISCHE MEDEDELING

De Europese Commissie noch personen handelend in naam van de Europese Commissie kunnen verantwoordelijk worden gesteld voor het mogelijke gebruik van de volgende informatie.

Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie, 2020

PDF: ISSN 1725-8146 KN-LR-20-003-NL-N

© Europese Unie, 2020

Hergebruik met bronvermelding is toegestaan.

Het beleid voor hergebruik van documenten van de Europese Commissie wordt gereguleerd door Besluit 2011/833/EU (PB L 330 van 14.12.2011, blz. 39).

Voor elk gebruik of elke reproductie van onderdelen die geen eigendom zijn van de Europese Unie, kan het nodig zijn rechtstreeks toestemming te vragen aan de respectievelijke houders van de rechten.

Dit tijdschrift is beschikbaar in 22 talen op:

http://ec.europa.eu/regional_policy/nl/information/publications/panorama-magazine/

De inhoud van deze editie is afgerond in oktober 2020.

FOTO'S (PAGINA'S):

Omslag: © iStock/imantsu

Pagina 3: © Europese Unie

Pagina 4: © iStock/elenabs

Pagina 5: © iStock/fiskes

Pagina 6: © iStock/Motortion

Pagina 7: © iStock/AndreyPopov

Pagina 8: © Europese Unie/Paolo Poce

Pagina 9: Links © iStock/skynesher; Rechts © Prostock-Studio

Pagina 10: © Europese Unie

Pagina 12: © EstLat

Pagina 13: © iStock/LordRunar

Pagina 14: © iStock/Thomas Demarczyk

Pagina 15: © Ministerie van Buitenlandse Zaken, Slovenië

Pagina 16: © iStock/MATJAZ SLANIC

Pagina 17: © iStock/gremlin

Pagina's 19 en 20: © iStock/imantsu

Pagina 22: © Ministerie van financiën, Letland

Pagina 25: Links © Universiteit van Letland;

Rechts © iStock/onurdongel

Pagina 26: Links © iStock/MediaProduction; Rechts © Hugo.lv

Pagina 27: Links © Vizulo; Rechts © Goldcastle7

Pagina 28: © Grindeks

Pagina 34: 01 © Instituto Pedro Nunes; 02 © Utrecht Sustainability

Institute; 03 © Gemeente Aberdeen; 04 © Ecoplus –

economisch agentschap van Neder-Oostenrijk;

05 © LUT University

Pagina 35: 01 © Al'Terre Breizh; 02 © Regio Hauts-de-France;

03 © CVR – Centro de Valorização de Resíduos;

04 © Duitse bureau voor het milieu; 12 © Westelijke

ontwikkelingscommissie;

Pagina 36: 01 © CARNET - Kroatisch academisch en onderzoeksnet-

werk; 02 © Museum voor Archeologie en Geschiedenis

in Elbląg; 03 © Technische Universiteit van Luleå;

04 © Universiteit van Napels "Federico II"; 05 © O'clock

Pagina 37: 01 © Rijssel; 02 © DOIC vzw; 03 © Bureau voor huisvesting

en stadsontwikkeling, Leipzig; 04 © S05-Kinderdorf Berlin

e.V.; 05 © Gemeente Viladecans

Pagina 38: 01 © Unione dei Comuni della Bassa Romagna;

02 © Alytus City Community Center; 03 © Regionale raad

van Helsinki-Uusimaa; 04 © Kindervereniging Chemnitz

e.V.; 05 © Association SEE ICT

Pagina 39: © CESER

Pagina 40: © iStock/vicnt

Pagina 41: © iStock/mpalis

Pagina 42: © iStock/HABY

Pagina 43: © iStock/fstop123

BLIJF IN CONTACT

ec.europa.eu/regional_policy
cohesiondata.ec.europa.eu

@EUinmyRegion

EUinmyRegion

[flickr.com/euregional](https://www.flickr.com/euregional)

EUinmyRegion

[euinmyregion](https://www.instagram.com/euinmyregion)

ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/ferreira_en
 @ElisaFerreiraEC

Bureau voor publicaties
van de Europese Unie

Europese Commissie
 Directoraat-generaal Regionaal Beleid en Stadsontwikkeling
 Communicatie — Agnès Monfret
 Beaulieu laan 1 – B-1160 Brussel
 E-mail: regio-panorama@ec.europa.eu